

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Pavel Walter

**Život dominikánek v konventu u sv. Anny
a sv. Vavřince na Starém Městě pražském od
poloviny 16 století do začátku 18. století**

**The Life of convent of Dominican Sisters of
St. Ana and St. Lawrence in the Old Town of
Prague from the 16th to the early 18th
century**

Praha 2012

Vedoucí práce: PhDr. Jan Zdichynec, Ph.D.

Rád bych poděkoval svému vedoucímu práce Janu Zdichyncovi za odborné rady a povzbuzení. Také P. Antonínu Krasuckému OP a sestře Marii Pitterové OP, neboť mě dali mnohá poučení v problematice samotného kazatelského řádu a otec Antonín mě také vždy laskavě vysvětloval některé záležitosti v otázkách nauky Katolické církve. A v neposlední řadě patří velký dík i mé rodině, která mě při psaní práce nejenom podporovala, ale umožnila mi i velmi příjemné prostředí.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval/a samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 30.7. 2012

.....

Pavel Walter

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá rozmanitými stránkami života konventu mnišek kazatelského řádu sv. Dominika u sv. Anny a sv. Vavřince na Starém městě pražském. Tuto komunitu začleňuje do kontextu vývoje dominikánského řádu. Shrnuje historii řádu v českých zemích od příchodu dominikánů do současnosti a vývoj staroměstského konventu od jeho založení do počátku 18. století. Vychází hlavně z nevydaných pramenů uložených v Národním archivu v Praze (fond Archivy zrušených klášterů za Josefa II., Řád dominikánek sv. Anna). Na rozdíl od dosavadní sekundární literatury, která se většinou věnuje konventu z hlediska hospodářských dějin či uměleckohistorického vývoje, práce sleduje vnější působení tohoto konventu (správa statků, patronátní kostely). Zejména se snaží o přiblížení vnitřního života této řádové komunity (volby převorek a podpřevorek, přijetí nových sester do řádu, získávání různých darů a mecenátu atd.).

Klíčová slova

dominikánky; konvent sv. Anny a sv. Vavřince na Starém Městě pražském; 16.-18. století; vnitřní život konventu; volby představených; sociální složení konventu; hospodářské zázemí

Abstract

This bachelor thesis deals with various aspects of the life of Convent of Dominican Sisters of Saint Ann and Saint Lawrence in the Old Town of Prague. It integrates this community into the context of the development of the Order of Preachers. It sums up the history of the Order in the Czech Lands from the arrival of Dominicans to the present day and the development of the Old Town convent from its founding to the beginning of the 18th century. It is based mostly on unpublished sources which are deposited in the National Archive in Prague (the fond Archives of monasteries abolished under Joseph II., Order of Dominicans of Saint Ann). In contrast to previous research, which is dedicated mostly to the economic history or to architectural and artistic development of this convent, this work follows the external activities of nuns (administration of their properties, churches under their patronage). It attempts in particular to draw the interior life of this convent (elections of superiors, the recruitment of novices to the Order, obtaining of various donations and sponsors etc.).

Keywords

Dominican Sisters; Convent of Saint Ann and Saint Lawrence in The Old Town of Prague; inner life of the convent; elections of superiors; social composition of the convent; economic background

Obsah

Úvod	8
Přehled literatury a pramenů:	9
1. Kazatelský řád	16
1.1 Založení řádu a sv. Dominik	16
1.2 Hierarchie řádu a náplň jeho práce	17
1.3 Charakteristické rysy kazatelského řádu	18
2. Konventy bratrů a mnišek kazatelského řádu v českých zemích	20
2.1 Konventy bratrů	20
2.2 Konventy mnišek	26
2.3 Rodina kazatelského řádu v ČR dnes	29
3. Ženská větev řádu neboli tzv. „ <i>Druhý řád</i> “	31
3.1 Vznik a vývoj II. řádu	31
4. Vývoj konventu mnišek kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince (1230-1782)	36
4.1 Založení kostela, klášterních budov a jejich první obyvatelé	36
4.2 Počátek konventu mnišek kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince	37
4.3 Konvent za husitského období v českých zemích	38
4.4 Od poloviny 16. století do zrušení konventu Josefem II.	40
5. Život mnišek konventu u sv. Anny a sv. Vavřince v období od poloviny 16. století do počátku 18. století	43
5.1 Duchovní správa konventu	43
5.2 Volba převorky	44
5.3 Vstup žadatelky do řádu a činění věčný slibů	47
5.4 „Světská“ zábava a „dovolená“ mnišek	52
5.5 Úmrtí v konventu, poslední cesta zemřelých mnišek	55
Závěr	63
Přehled pramenů a použité literatury	65
Prameny	65
Literatura	65
Internetové odkazy	67
Přílohy	68

Úvod

Tato práce se zabývá konventem mnišek kazatelského řádu u svaté Anny a svatého Vavřince na Starém Městě pražském, jeho obyvatelkami, jejich životem a působením tohoto konventu ve společnosti v období raného novověku. Komunita mnišek zde sídlila od začátku 14. století nepřetržitě až do svého zrušení panovníkem Josefem II. v r. 1782. Poté budovy konventu koupil Jan Tichý, který zde vybudoval nájemní byty. a Po r. 1795 dvorní knihtiskař Jan Ferdinand ze Schönfeldu zde měl tiskárnu.¹ Od r. 1834 do konce 19. století patřila tiskárna firmě Ondřeje Haae.² Došlo k četným přestavbám, které změnily uspořádání bývalého kláštera, a areál dále sloužil nejrůznějším účelům.³ Dnes je bývalý komplex konventu ve správě Národního divadla a kostel sv. Anny je využíván projektem Pražská křižovatka, který je pod záštitou nadace Vize 97.⁴ Do povědomí veřejnosti se dostal díky řadě kulturních akcí a v prosinci roku 2011 zde byla umístěna rakev s ostatky bývalého prezidenta Václava Havla v prosinci 2011.

Z dlouhých dějin konventu se zaměřím především na období od poloviny 16. století, kdy přibývá nevydaných a nezpracovaných pramenů, až do počátku 18. století. Středověká historie konventu byla totiž v dosavadním historickém bádání poměrně dobře zpracována. Tematicky se jedná o dobu určité krize řeholního života, kterou dominikánky na prahu raného novověku sdílely s ostatními kláštery v Čechách a na Moravě, a o počátky konsolidace po porážce českého stavovského povstání a po skončení třicetileté války, probíhající v souvislosti s pobělohorskou rekatolizací. Probírat podrobně vývoj století osmnáctého by už přesáhlo rozsah této práce. Navíc poměry 18. století se již značně liší od předchozího století. Velkým tématem je tu samozřejmě zrušení konventu, které je dosud neprobádané. Samotný konvent se v 18. století jako duchovní instituce stabilizoval, četné prameny však ilustrují také řadu otázek, pro něž v předchozím období nemáme informace.

Hlavním cílem bude sledovat historický vývoj konventu, se zřetelem na právní a hospodářské poměry, ovlivněné tím, že jeptišky nemohly kázat a získávat almužnu „ve světě“. Zabývat se budu i sociálními poměry u staroměstských dominikánek (zejména společenským původem řeholnic, respektive jeho odrazem v hierarchii konventu), případně jeho každodenností. Podle možností se zaměřím také na duchovní život a působení kláštera. Výběr

---

¹ V. Tadra, K dějinám česk. knihtisk., Čas. Mus. království českého, 1877, s. 175.

² J. V. Kratochvíl, Bývalý. klášter dominikánek u sv. Anny, Růže dominikánská V, 1891-1892, s. 6.

³ P. Vlček, P. Sommer, D. Foltýn, Encyklopedie českých klášterů, Libri, Praha, 1998, Bývalý klášter dominikánek s kostelem sv. Vavřince a sv. Anny, s. 507.

⁴ Viz <http://www.prazsakrizovatka.cz/>, přístup 30.4.2012.

témat je v první řadě dán dochovanými prameny, které, jak to u zrušených klášterů bývá, nejsou příliš četné, ale někdy dost zajímavé. Nebudu přitom sledovat jen, jak se žilo „za zdi kláštera,“ avšak zároveň jak působení tohoto konventu ovlivňovalo tehdejší společnost, zejména obyvatelé měst pražských a poddané kláštera na venkově. V souladu s trendy aktuálního monasteriologického bádání se tak pokusím vyličit fungování jedné konkrétní komunity ve všech možných aspektech její existence.

Ještě bych chtěl upozornit na některé terminologické záležitosti. Ve své práci používám pojmy jako „konvent“ a „mnišky kazatelského řádu“. Termín „konvent“ místo „klášter“ je správnější označení pro domy mendikantského řádu a je v souladu s řádovými zvyklostmi mendikantských řádů.⁵ Pojem mnišky kazatelského řádu je daleko správnější a přesnější termín než jeptišky a odpovídá dnešnímu úzu dominikánského řádu.⁶ Dále chci upozornit, že v prepisech příslušných pramenů používám transliteraci.

Přehled literatury a pramenů:

Práce k dějinám konventu sv. Anny nejsou početné, většina děl je zaměřena na stavební vývoj kláštera,⁷ který byl zkoumán zejména v 50. a 60. letech minulého století. Články J. Vítovského se zase věnují pouze nástěnným malbám v kostele sv. Anny.⁸

Snad nejrozsáhlejší dílo, které pojednává o konventu mnišek Kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince, je *Chronik des Annaklosters in Prag* od Franze Klutschaka,⁹ německá publikace z konce 19. století. Samotná první část knihy se dosti podrobně zabývá templářským řádem a jeho příchodem do pražského dvora svatého Vavřince.. Druhá část se již věnuje samotnému konventu mnišek kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince. Autor však nepodává jen historii zmiňovaného konventu, ale dává ji do souvislosti s dějinami celého Českého království. V samostatných kapitolách se pak zabývá historií výstavby kláštera a

⁵ Jakub Zouhar, Česká dominikánská provincie v raném novověku (1435 – 1790), Krystal OP, Praha, 2010, s. 15.

⁶ Viz rozhovor autora s P. Antonínem Krasuckim, 2.6. 2012.

⁷ V. Procházka, K dějinám stavebního vývoje kostela sv. Anny a sv. Vavřince a kláštera dominikánek na Starém Městě pražském, Umění II., 1955, s. 167 - 168, V. Denkstein, K archeologickému výzkumu kláštera sv. Anny na Starém Městě, in: Kniha o Praze 1959, 1959, s. 47 - 53, Bývalý klášter sv. Anny, Staletá Praha I., 1965, s. 87-91, b ad.

⁸ J. Vítovský, Nástěnné malby v bývalém klášterním kostele u sv. Anny na Starém Městě, Památky a příroda 1, 1976, s. 513 - 517 a J. Vítovský, Nástěnné malby v bývalém klášterním kostele u sv. Anny a některé otázky ikonografie českého monumentálního malířství předhusitské doby, Acta Universitatis Carolinae, Philologica et historica 4, 1980, 75 - 106.

⁹ Franz Klutschak, Chronik Annaklosters in Prag, Praha, 1887. Pro dnešního českého čtenáře je kniha těžce dostupná, nicméně je naskenována na internetu, viz: <http://kramerius.mlp.cz/kramerius/MShowMCP.do;jsessionid=6500DA9003446B67021C0AD335A0EC77?i=d=2932&author=>, přístup 26.4.2012.

kostela sv. Anny. Dále je pak v knize popsán denní řád mnišek, duchovní péče bratří kazatelského řádu o konvent u sv. Anny a sv. Vavřince, jak vypadal vstup do noviciátu atd. Autor zde tedy pojednává o mnoha životních aspektech tohoto konventu.

Z dalších historických studií je třeba jmenovat práci katolického kněze Františka Ekerta, který napsal dvousvazkové dílo nazvané *Posvátná místa královského města Prahy*,¹⁰ zabývající se uměleckohistorickým popisem jednotlivých kostelů, kaplí, klášterů, ale i soch světců, které se nacházejí na území Prahy. Zde najdeme i popis kostela sv. Anny a sv. Vavřince. Dovídáme se tu stručnou „vnější“ historii konventu, od jeho vzniku do jeho zrušení. Výklad je opatřen i několika detaily a zajímavostmi, jako například kolik mnišky v r. 1313 zaplatily při koupi této klášterní budovy a kostela maltézským rytířům, kteří tento objekt předtím vlastnili. Ekert se zabývá i otázkami hospodářskými nebo kněžskými, kteří se o konvent po duchovní stránce starali. Obraz konventu a života mnišek je interpretován velmi kladně, s jasnou apologetickou tendencí. Tento autor bohužel ve své publikaci, málokdy odkazuje na prameny a literaturu, ze které čerpal, a proto jeho výklad někdy postrádá historické relevantnosti.

O konventu u sv. Anny a sv. Vavřince rovněž pojednává článek Josefa V. Kratochvíla v časopise *Růže dominikánská*, který vydával v 19. a na počátku 20. století kazatelský řád.¹¹ Tento autor je znám i publikací, která se váže k životu dominikánů v konventu u sv. Jiljí na Starém Městě pražském.¹² V samotném článku z *Růže dominikánské* J. V. Kratochvíl uvádí také, z jaké literatury vycházel, kromě již zmiňované publikace o konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, se opírá Kratochvíl i o *Kroniku Českou* od Václava Hájka z Libočan.¹³ Dále čerpá z díla Václava Vladivoje Tomka.¹⁴ J. V. Kratochvíl řeší podobné otázky jako F. Ekert, a to s podobným výsledkem. Některé informace bychom však v této práci marně hledali, jako byl například počet mnišek, které v různých dobách obývaly konvent, informace o vnitřních poměrech v konventu atd. Z textu je zřejmá snaha J. V. Kratochvíla ukázat dominikánky u sv. Anny a sv. Vavřince v co nejlepším světle. Například je to znát na události z roku 1547, kdy

¹⁰ Fr. Ekert, *Posvátná místa královského hlavního města Prahy*, svazek II., Dědictví Jana Nepomuckého, 1884, s. 387 - 392

¹¹ Viz. J. V. Kratochvíl, *Bývalý klášter dominikánek u sv. Anny, Růže dominikánská* V, 1891-1892, s. 6 – 12, 56 – 63, 120 – 125, 160 – 163, 197 – 202.

¹² J. V. Kratochvíl, *Sv. Jiljí a jeho klášterní a farní chrám na Starém městě v Praze*. Praha : Konvent dominikánů, 1926. Tato publikace je dostupná i na internetu:

<http://kramerius.mlp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=857>, přístup 14.4.2012.

¹³ Celé toto dílo je dnes přístupné na internetu v oskenované podobě:

<http://knihovna.phil.muni.cz/dl/oldbooks/kronyka-ceska-hajek-z-libocan-1819>, přístup 14.4.2012

¹⁴ Václav Vladivoj Tomek, *Dějepis Města Prahy*, Řivnáč, Praha, 1855-1901, 1-12 díl. Celá publikace je rovněž dostupná i na internetu: <http://kramerius.mlp.cz/kramerius/MShowMonograph.do?id=1922>, přístup 14.4.2012.

mnišky podepsaly spolu s pražskými měšťany protest proti českému králi Ferdinandovi I. Habsburskému.¹⁵ Tato obhajoba je však pochopitelná, neboť článek vyšel v časopise, který vydával samotný kazatelský řád. O autorovi sice nenacházíme žádnou informaci o tom, že byl dominikánem, nicméně z jeho interpretace se můžeme domnívat, že tomu tak bylo nebo má ke Kazatelskému řádu nějakým způsobem blízko, jinak by mu nejspíš dominikáni nedovolili publikovat v jejich vlastním periodiku.

Další kdo se, alespoň okrajově zabývá historií konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, je František Ruth, a to ve své *Kronice královské Prahy a obcí sousedních*.¹⁶ Na začátku knihy má popis samotné Anenské ulice, kde právě konvent mnišek kazatelského řádu u sv. Vavřince a sv. Anny sídlil. Podává čtenářům stručnou historii budov tiskařské firmy Hass která zde za autorova života sídlila, tj. budov bývalého kláštera sv. Anny a sv. Vavřince. A dostáváme se opět k výkladu historie ve stejném duchu, s jakým se setkáváme v předchozích knihách. Autor ve svém historickém výkladu neopomíná ani dvě pověsti vztahující se k husitské době. Podle první je konvent ušetřen husitskému „řádění“, protože jedna z mnišek je tetou Jana Žižky, a ta ho prý odprosí, aby jejich klášter nijak neničil.¹⁷ Druhá pověst se rovněž týká husitů; vypráví o tom, že pokaždé, když chtěli husité klášter ničit, tak v té chvíli byli oslepeni. Bohužel F. Ruth neuvádí pramen těchto pověstí. A přestože se autor ve svém výkladu opírá i o *Kroniku Českou* Václava Hájka z Libočan, kde bychom tyto pověsti nejspíše hledali, tak se zde vůbec nenacházejí. F. Ruth se však ve své práci drží i mnohých historických faktů. Nejvíce se zaměřuje na období husitské, začátek třicetileté války a zrušení konventu císařem Josefem II. Značná část textu se zabývá především majetkovými poměry konventu.

V publikaci od Václava Vladivoje Tomka se o konventu u sv. Anny a sv. Vavřince dovídáme pouze útržkovité zprávy.¹⁸ Autor hovoří často o majetcích a darech, které byly ze strany šlechticů a měšťanstva věnovány konventu.¹⁹ Ve třetím dílu hovoří o šlechtickém původu mnišek²⁰ V. V. Tomek v dalším díle mluví o husitských bouřích a s tím i související

---

¹⁵J. V. Kratochvíl tuto skutečnost popisuje takto: „Původci povstání r. 1547 proti králi Ferdinandovi I. přiměli klášter svatoannenský k reversu směřujícím proti královým rozkazům.“ Srv. Josef V. Kratochvíl, c. d., s. 124. Samotné archivní prameny se však o tom nezmiňují.

¹⁶František Ruth, *Kronika královské Prahy a obcí sousedních* 1. díl, Lidové noviny, reprint, Praha, 1995

¹⁷K tomuto příběhu viz níže, doklad o něm lze v pramenech nelze dohledat.

¹⁸Václav Vladivoj Tomek, *Dějepis města Prahy*, I díl, s. 243 a 451; II. díl, s. 184 – 185; III. díl, s. 137 a 190; IV. díl, s. 96 a 166; V. díl, s. 233.

¹⁹Například dar vdovy Kateřiny od pána Jaroše, která roku 1298 daroval konventu dům v blízkosti kostela sv. Linharta. Viz V. V. Tomek, c. d., I. díl, s. 243.

²⁰Zde zmiňuje například Annu sestru zemana Jimrama z Průhonic a z Říčán nebo Lukartu ze Zvířetic. Viz V. V. Tomek, c. d., s. 190.

shromáždění pražských řeholnic v konventu u sv. Anny a sv. Vavřince.²¹ Toto dílo, jak vidíme, mluví o tomto konventu velmi zřídka a zkratkovitě.

Encyklopedie českých klášterů od autorů Pavla Vlčka, Petra Sommera a Dušana Foltýna, ve které je uveden výčet i charakteristika klášterů, které se nacházely či dodnes v Čechách nacházejí, rovněž najdeme pasáž vztahující se ke konventu mnišek Kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince.²² Náplní tohoto článku je však spíše – jako i v ostatních heslech *Encyklopedie* – stavební vývoj a historie kláštera a kostela sv. Anny, než historie konventu jako takového, ta je zde pouze okrajově naznačena. Opět se zde vyskytuje pověst o tetě Jana Žižky (bez udání zdroje), a také výčet majetků, které patřily do vlastnictví konventu. O historii a životě konventu tento text mnoho nepřináší.

V *Encyklopedii řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích* s podtitulem *Žebravé řády* od Milana Bubna,²³ která se zabývá všemi žebravými řády, působícími v českých zemích, se o kazatelském řádu dovíme jednotlivá specifika řádu, jeho strukturu, hierarchii, obecnou historii a historii jednotlivých mužských konventů. Nenalezneme tu však nic o vývoji a historii ženské větve kazatelského řádu v českých zemích. O konventu mnišek u sv. Anny a sv. Vavřince na Starém Městě pražské se dovídáme pouze, že duchovní správu nad tímto konventem měli na starosti dominikáni z konventu u sv. Jiljí.²⁴

Nejnověji, ale opět jenom okrajově se zmiňují o historii konventu u sv. Anny a sv. Vavřince dvě syntetické práce od Tomáše Černušáka²⁵ a Jakuba Zouhara.²⁶ Oba autoři mají ve svých publikacích pro ženskou větev kazatelského řádu vyčleněnou samostatnou kapitolu, ve které začínají nástinem jejího vzniku. Avšak pak se ve výkladu poněkud odlišují. T. Černušák má ve své práci jednotlivý výčet ženských konventů, seřazený podle data jejich vzniku. O samotném konventu u sv. Anny a sv. Vavřince T. Černušák píše pouze, kdy vznikl, komu mnišky vděčí za svůj vznik, odkud sestry přišly a co učinily po svém usazení s rotundou sv. Vavřince, která patřila k budovám kláštera, se zde usadily.²⁷

J. Zouhar pojal svoji kapitolu²⁸ o ženské větvi Kazatelského řádu velmi obecně. Dovídáme se z ní, jak vypadal ideál přísného kontemplativního života, který z papežů schválil

²¹ Viz. V. V. Tomek, c. d., IV. díl, s. 96 a 166.

²² Pavel Vlček, Petr Sommer, Dušan Foltýn, *Encyklopedie českých klášterů*, Libri, Praha, 2002, s. 506 – 508.

²³ Milan Buben, *Encyklopedie řádů, kongregací a řeholních společností katolické církve v českých zemích*, III. díl, I. svazek, *Žebravé řády*, Libri, Praha, 2006. Milan Buben v blízké budoucnosti plánuje vydání V. dílu věnovaného ženským komunitám

²⁴ Milan Buben, c. d., s. 75.

²⁵ Tomáš Černušák, *Historie dominikánů v Českých zemích*, Krystal OP, Praha, 2001.

²⁶ Jakub Zouhar, *Česká dominikánská provincie v raném novověku (1435-1790)*, Krystal OP, Praha, 2010.

²⁷ T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c. d., s. 56.

²⁸ J. Zouhar, tamtéž, *Ženská větev řádu (tzv. II. řád)*, s. 197-205.

dominikánkám ty či ony konstituce.²⁹ Dále se dočteme, jaký měly mnišky denní řád, jaké nosily oblečení, kdo jim obstarával obživu, kdo se staral o duchovní správu konventu, nebo že převorka mohla opustit zdi kláštera dvakrát maximálně třikrát do roka, a to většinou pouze z hospodářských důvodů. Autor se okrajově dotýká rovněž sociálních rozdílů u jednotlivých mnišek, neboť podotýká, že pokud byla mniška ze šlechtického rodu, tak často dosáhla nějakých úlev od řeholní disciplíny. Takovým příkladem je sestra Eleonora von Herberstein, která byla přesídlena ze Slezska do Brna, ale protože si stěžovala na tamní životní podmínky, generální magistr kazatelského řádu jí výjimečně dovolil vrátit se do Slezska.³⁰ Většinu svých poznatků o tzv. II. řádu, čerpá J. Zouhar z literatury a pramenů vztahujících se právě k pražskému konventu u sv. Anny a sv. Vavřince Obě uvedené práce jsou, co se týká z pohledu badatelské práce vsutku výborně napsány, ale ženskou větev kazatelského řádu nechávají víceméně stranou.

Samotné prameny ke konventu mnišek kazatelského řádu se dochovaly v Národním archivu v Praze ve fondu Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. // Řád dominikánek sv. Anna. Archivní zpracování všech pramenů týkajících se zrušených klášterů v českých zemích dostala na starost univerzitní knihovna, a to dvorským dekretem z 23. září 1782, který jejich převzetí a uspořádání ustanovoval. Roku 1811 však byly veškeré archivní dokumenty ke zrušeným klášterům odvezeny do Dvorní knihovny ve Vídni. Roku 1920 se podařilo na základě smlouvy s Rakouskem zmíněné prameny vrátit a uložit do archivu ministerstva vnitra. Avšak až r. 1950 vydala univerzitní knihovna archiválie tam uložené, teprve poté mohlo dojít k sjednocení archivů zrušených klášterů.³¹

Ke všem listinám, které byly uloženy v Českém dvorním a státní archivu, byly pořízeny dva rukopisné inventáře, které byly předány r. 1920 Archivu ministerstva vnitra. V padesátých letech minulého století, kdy došlo ke sjednocení pramenů, sestavil Jiří Pražák nový inventář, který byl dokončen a načisto opsán r. 1960–1961.³²

Co se týká privilegií, nekrologů a dalších aktových materiálů, většinou byly zařazeny do rukopisné sbírky univerzitní knihovny, zde byly svázány do knih. V roce 1900 se však podařilo Ferdinandu Tandrovi sepsat podrobný inventář. Ten pak sloužil badatelům až do nacistické okupace, kdy si německá strana vyžádala archivní listiny a spisy ke všem

---

²⁹ Konstituce se od středověku postupně vyvíjely a spíše se k vzhledem ke kontemplativnímu způsobu života uvolňovaly, a to až do roku 1575, kdy je opět zpřísnil papež Řehoř XIII. Viz J. Zouhar, c. d., s. 198.

³⁰ Srv. J. Zouhar, tamtéž, s. 202.

³¹ Karel Beránek, Věra Beránková, Inventář archivu zrušených klášterů – Spisy, knihy, Státní ústřední archiv, Praha, 1973, s. I.

³² Tamtéž, s. II.

odtrženým územím. Z toho důvodu byly knihy s těmito archivními materiály rozřezány a postupně tříděny podle jednotlivých klášterů a pak chronologicky uspořádány a očíslovány. Inventarizační práce se ujal Rudolf Holinka. Až roku 1973 se však podařilo všechny archivní prameny ke zrušeným klášterům zkatalogizovat a dát do finální podoby³³ tři knih listin a jedné knihy obsahující spisy. O uspořádání tohoto inventáře se postarali Karel Beránek a Věra Beránková.

Dnešní stav písemné pozůstalosti kláštera sv. Anny je následující. Listiny jsou již přístupny v digitalizované formě, a to na webových stránkách – www.monasterium.net.³⁴ Zde jsou listiny chronologicky seřazeny, a to od roku 1297 až do roku 1523, každá listina obsahuje své inventární číslo a je k ní připsán krátký regest, který vypovídá o obsahu té dané listiny. Listiny jsou většinou úřední povahy, rozdělit je můžeme podle původce. Najdeme tady listiny, které mniškám adresoval papež, pražský biskup, panovník či nějaký měšťan. Podle toho také můžeme rozpoznat obsah konkrétní listiny. Pokud ji napíše osoba duchovenského stavu, jedná se většinou o nějaké duchovní záležitosti (potvrzení konstitucí či jmenování zpovědníka pro konvent). Listiny vydané panovníkem obsahují většinou majetkové záležitosti (darování jistého domu či statku konventu). V případě, že listinu napsal měšťan nebo sedlák, může se jednat také o darovací listinu, jako v případě panovníka, ale velmi často jsou to spíše dlužní úpisy, které je povinen ten daný měšťan či sedlák konventu splatit.

Spisy, které nacházíme ve fondu *Archivy zrušených klášterů*, ale již v papírové podobě v 1. oddělení Národního archivu v Praze, jsou děleny do jedenácti fasciklů. Ve fasciklu 1 až 4 najdeme různé archivní dokumenty, které jsou datovány a chronologicky řazeny. Dále pak ve fasciklu 5 jsou shromážděny spisy bez datace týkající se konventu mnišek kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince, avšak nalezneme zde i listiny, které s konventem vůbec nesouvisejí. To jen dokazuje i jistý nepořádek v archivním uložení. Obsah těchto fasciklů je pestrý. Nacházíme zde udílení některých privilegií, profesní lístky mnišek, protokoly o průběhu voleb převorek, jmenovací dekrety převorek, darovací smlouvy měšťanů, dlužní úpisy, konkrétní majetková práva vztahující se na konvent, soupisy výdajů a příjmů konventu atd. Fascikl číslo 6 potom obsahuje nekrologium, tedy soupis mnišek, které zemřely v 17. a 18. století. Ve fasciklu č. 7 se nachází soupis příjmů konventu v letech 1671 a 1672. Fascikly číslo 8 až 11, jsou pro mou bakalářskou práci nepodstatné, protože spisy, které se zde nacházejí, jsou

---

³³ Tamtéž, s. II.-IV.

³⁴ Jedná se o evropský projekt, jehož cílem je zdigitalizování listin z řady evropských archivů a dát je k dispozici na internet badatelům z celého světa. Viz www.monasterium.cz, přístup 26.4. 2012.

z období, které přesahuje rámec mé práce. Spisy, které se v příslušném fondu nalézají, jsou ve velmi dobrém fyzickém stavu³⁵ a zachovaly se ve velkém množství.

Písemnosti k dějinám konventu dominikánek u sv. Anny a sv. Vavřince lze očekávat i ve fondech Archiv pražského arcibiskupství, Archivu hlavního města Prahy, v Národní knihovně a Strahovské knihovně (rukopisy, staré tisky). Výzkum tímto směrem jsem však v předkládané práci zatím neprováděl.

1. Kazatelský řád

1.1 Založení řádu a sv. Dominik

Kazatelský řád (řád dominikánů) byl oficiálně založen sv. Dominikem – jak už jeho druhý název napovídá – za pontifikátu papeže Honoria III. roku 1216. V tomto roce sv. Dominik přijal pro své společenství řeholi sv. Augustina a získal pro ně papežské povolení. Na IV. lateránském koncilu v roce 1215 bylo totiž zakázáno zakládat nové církevní řehole, proto bylo třeba, aby se nově vznikající společenství přiklonila se k nějaké řeholi stávající.³⁶

Sv. Dominik se narodil někdy po roce 1170 ve Španělsku ve vesnici Caleruega. V mládí vystudoval svobodná umění a teologii v Palencii. Svůj život pak zaměřil na duchovní dráhu a stal se knězem. Byl členem reformované kanonické kapituly v Osmě, kde se poměrně záhy stal podpřevorem. Radikální změnu do jeho života přinesly dvě diplomatické cesty z pověření krále Alfonse VIII. v letech 1204–1206 do severního Německa, jichž se zúčastnil jako průvodce svého biskupa Diega. Když na zpáteční cestě roku 1206 projížděl průvod oblastí jižní Francie, setkal se Dominik s herezí katarů, v tomto regionu velmi rozšířenou,³⁷ a také s několika cisterciáckými opaty,³⁸ kteří vykonávali katolické misie. Jejich působení však nemělo valný úspěch, protože jim kataři předhazovali bohatství církve a poukazovali na vzorný „apoštolský život“ svých kazatelů. Diego a Dominik navrhli neúspěšným cisterciáckým misionářům jiný postup, a to cestu pravého „apoštolského života“, kterým by šli příkladem ostatním, a tím i katarům. To znamená – život v chudobě, vykonávání misionářských cest pěšky bez nějakých velkých průvodů a samozřejmě na každém místě, kde dojdou, hlásat pravou katolickou nauku.³⁹

Můžeme říct, že právě touto událostí započala Dominikova činnost v oblasti potírání herezí a tzv. „posvátném kázání“,“⁴⁰ jehož účelem bylo právě obrácení heretiků zpátky ke katolickému učení. Kněží, kterým se zalíbila Dominikova idea a přidali se k němu, měli pak

---

³⁶ Srv. T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c. d., s. 14 – 16 a P. Vlček, P. Sommer, D. Foltýn, c. d., s. 119–120.

³⁷ Učení katarů se vázalo na přesvědčení o dvou prvotních vůlich, dobré a zlé, z té druhé vyplývá porušitelná a zlá hmota. - Duše byla v těle jako ve vězení a musela smýt svou vinu, aby se očistila. U katarů platilo výrazné rozlišování mezi »věřícími« a »dokonalými«, kteří vedli mnišský způsob života. Ideál katarů se blížil snaze o útěk z lidského života, jenž považovali za tak zlý, že se v praxi pokoušeli zemřít hladem nebo nějakým jiným násilným způsobem. Toto hnutí zaniklo po nevelkém rozšíření následkem tvrdé represe ze strany církve (1209–1229), vliv jeho myšlenek však působil dál. Viz <http://www.iencyklopedie.cz/katari/> - tyto stránky edituje Karmelitánské nakladatelství, přístup 30.6.2012.

³⁸ Opat byl nejvyšším představeným kláštera cisterciáckého řádu. Tento řád vznikl z reformy Benediktinské řehole v roce 1098, jeho prvním opatem byl sv. Robert z Molesme.

Viz <http://www.iencyklopedie.cz/cisterciaci/>, přístup 30.6.2012

³⁹ Srv. T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c.d., s. 15.

⁴⁰ Srv. tamtéž.

jako svůj opěrný bod klášter v Prouille, kde žila ženská komunita, ve které se nacházely dívky vychované katary. Sv. Dominik však tyto ženy svým kázáním a způsobem života obrátil na katolickou nauku. Tento klášter se pak stal důležitou oporou působení sv. Dominika v ženské větvi řádu.⁴¹ Po smrti biskupa Diega v prosinci r. 1207 a po odchodu cisterciáckých opatů neměl sv. Dominik vedle sebe žádného kněze, který by byl oddán jeho myšlence, a tak zůstal na své dílo sám. Přes den ale nadále kázal na mnoha místech a vedl mnohé dispute. V noci se pak oddával vroucí modlitbě a především se modlil za obrácení lidí, ke kterým se cítil být povolán. Časem se kolem něho začali shromažďovat muži, kteří s ním spolupracovali. A právě v době mezi léty 1208-1215, pojal sv. Dominik úmysl založit oficiální církevní řád, který by v sobě skloubil zkušenosti získané při jeho působení v jižní Francii.⁴²

1.2 Hierarchie řádu a náplň jeho práce

Kazatelský řád se územně dělil na jednotlivé provincie, jejich představeným byl provinciál. Provincie byly rozděleny podle počtu členů na jednotlivé konventy, kde byl představeným na tři roky volený převor. Dále pak byly v každém konventu zastoupeny funkce podpřevora a syndika.⁴³ V jednom konventu žilo většinou 8 až 12 bratrů. To je značný rozdíl oproti řádům, které se řídily například podle benediktinské řehole,⁴⁴ neboť jejich komunity byly, alespoň ve středověku daleko početnější. Tento rozdíl lze vysvětlit několika okolnostmi. Členové kazatelského řádu byli ve většině případech řádně vysvěcení kněží. Z toho důvodu nejspíše stačilo na určitou oblast, kde působili, jen určitý počet kněží. Také na budovu konventu připadal jeden kostel s pouze několika postranními oltáři⁴⁵ a v neposlední řadě to souvisí i se skromnějším ekonomickým vybavením některých dominikánských komunit.

Členové řádu se živili žebravým způsobem života. To znamená, že se bratři vzdali jakýchkoli nároků na pevné příjmy (důchody a desátky ze statků) a živili se pouze almužnou, kterou si vyžebřali od obyvatel dané lokality, kde působili. V praxi to vypadalo tak, že každý den měli opustit konvent dva bratři, kteří si šli od věřících vyprosit almužnu. Nejspíše napřed

---

⁴¹ Viz podrobněji níže.

⁴² Srv. T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, tamtéž, s. 15.

⁴³ Řádový bratr, jenž se staral o ekonomickou stránku konventu.

⁴⁴ Benediktini a cisterciáci. Benediktini jsou členové všech církevních společenství, která si v průběhu staletí vzala za základ života řeholi sv. Benedikta z Nursie (asi 480-547), zakladatele mnišství na Západě. Mluvíme-li o benediktinech, nelze mluvit o řádu v pravém a vlastním smyslu slova, tedy jako by se jednalo o sdružená společenství s jednotnou správou a hierarchií, nýbrž o společenství volně sdružených klášterů, které mají jako společného představitele v Římě - opata s titulem - primase. Hlavním motto tohoto společenství je sousloví „Ora et labora neboli *modli se a pracuj*.“ Viz <http://www.iencyklopedie.cz/benediktini/>, přístup 30.6.2012.

⁴⁵ Před II. Vatikánským koncilem (1962-1965) nemohli kněží společně celebrovat mši. Každý kněz mohl sloužit pouze svoji soukromou mši u jednoho z kostelních oltářů. Viz osobní rozhovor autora s P. Stanislavem Suchánkem, 1.7. 2012.

lidem přečetli nějaký úryvek z Bible, na jehož téma potom kázali v duchu katolické nauky církve. Poté žádali o almužnu.⁴⁶ Pro samotný lid to bylo jistě něco nového, protože tito kněží byli teologicky i filozoficky více vzděláni, než diecézní kněží, kteří málokdy žili v takové askezi jako dominikáni.

Působení kazatelského řádu se rychle a úspěšně rozvíjelo. Silné zázemí neměl jenom ve Francii, kde se usídlili v Toulouse a dalších městech, ale také v Dominikově rodišti ve Španělsku v Madridu a samozřejmě i v hlavním centru katolické církve v Římě. Řád se velmi záhy dostal také do střední Evropy a do českých zemí, kde působí dodnes.

1.3 Charakteristické rysy kazatelského řádu

O způsobu života a odlišnostech kazatelského řádu od jiných řeholních společenství jsem již ve stručnosti hovořil. Nyní mi však dovoluji se pozastavit ještě trochu nad jinými odlišnostmi či specifiky kazatelského řádu. První z nich je oděv a znak. Oděv je čistě bílý s bílou kápí. Dále členové řádu nosí okolo pasu řemínek, na kterém mají připevněný růženec, neboť sv. Dominik byl velký ctitel Panny Marie a podporovatel růžencové zbožnosti. Podle tradice předala růženec sv. Dominikovi právě Bohorodička, aby mu pomohl šířit plnější chápání a vnímání Krista, jejího syna. Dodnes je růžencová modlitba zapsána mezi povinné denní modlitby. Stejně tak jako další modlitba k Panně Marii, a to „*Salve Regina*“⁴⁷

Dominikánský znak získal v průběhu času dvě podoby. První z nich je stříbrná špice v černém poli. Podle řádového podání má představovat rozevřený černý plášť, který členové kazatelského řádu nosí před tunikou. Poději byla do špice vložena červeně vázaná kniha, na níž sedí černý pes, který drží v pravé tlapě modrou kouli a v tlamě hořící pochodeň. Nad psem je palmová ratolest a lodyha lilie, navzájem zkřížené a přecházející do černých polí štítu. Vše je převýšeno zlatou osmihrotou hvězdou. Štít je podložen stříbrno – černě čtvrceným liliovým křížem, na němž je zavěšen růženec a na jehož horním rameni spočívá zlatá koruna s devíti perlami, jedná se o tzv. *heraldickou hraběcí korunu*. A nad korunou je devíza *Veritas*.⁴⁸ Dalším zvláštností kazatelského řádu je vlastní tzv. „*Dominikánský ritus*,“ tj. slavení mše svaté.⁴⁹ je jedním z tradičních římských ritů, který se vyvinul z mešních obřadů římských bazilik společně s ritem galikánským ve 13. století. Byl schválen papežem

---

⁴⁶ Srv. T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c. d., s. 16.

⁴⁷ Český překlad – Zdravas Královno. Dodnes se tato modlitba zpívá například po večerních chválách u sv. Jiljí.

⁴⁸ Srv. Milan Buben, c. d., s.13.

⁴⁹ Dominikánský ritus. Viz. fr. Cyprián Suchánek, *Missa dominicana* u sv. Jiljí, in: *Suma Sumárum*, ročník 2008, č. 11, s.2-3.

Klementem IV. roku 1267. Po sjednocení římského obřadu r. 1570 si směl zachovat svoji jedinečnost, podobně jako jiné starobylé obřady: ambrosiánský, cisterciácký, kartuziánský, karmelitánský atd. Sám sv. Pius V., který římské rity sjednotil, zůstal jako dominikán i nadále při soukromých bohoslužbách věrný tomuto obřadu. Dominikánský ritus přežil do dnešní doby, ať už skrze staré otce, kteří se ještě nový římský ritus učit nemuseli, nebo skrze indulty udělované ostatním, v souladu s prohlášením 2. vatikánského koncilu obsaženým ve 4. článku konstituce o posvátné liturgii, kde uznává stejné právo a stejnou úctu pro všechny právoplatně uznané rity

Dalším důležitým specifikem je vlastní liturgie hodin. Jedná se o tzv. Denní modlitbu církve či breviář. Tato modlitba se skládá z krátkých modliteb ráno, během dne a večer. Tyto modlitby jsou složeny s hymnů, žalmů, krátkého čtení a proseb. Povinnost modlit se ji má každý kněz, avšak dnes se ji modlí i někteří věřící laici. Dominikánský breviář se od běžného liší, hlavně vlastním překladem do češtiny.⁵⁰

---

⁵⁰ Viz <http://breviar.op.cz/> – jedná se o stránky online dominikánského breviáře, jehož texty jsou schváleny českou dominikánskou provincií, přístup 24. 7. 2012

2. Konventy bratrů a mnišek kazatelského řádu v českých zemích

2. 1 Konventy bratrů

Na našem území vznikl první konvent dominikánů v Praze nejspíše po roce 1225. Založil jej bl. Česlav⁵¹ a jeho hlavním sídlem se stal konvent u sv. Klimenta. Dále se pak usídlili bratři kazatelského řádu r. 1227 v Olomouci, nicméně napřed zde nejspíše působili v hospicích a farních kostelech a až r. 1243 je zaznamenán v pramenech konventní kostel. Vznik dalších mužských konventů na našem území na sebe nenechal dlouho čekat. V následujícím seznamu použiji chronologický seznam, který uvádí ve své publikaci T. Černušák,⁵² který se opíral o publikaci ThDr. V. Koudelky OP⁵³ a *Encyklopedii českých klášterů*. Ve svém seznamu se vyhýbám detailům, uvádím pouze sídlo každého konventu, rok vzniku konventu, zasvěcení konventního kostela, první písemný doklad a zakladatele. Údaje T. Černušáka doplňuji z *Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích*⁵⁴ a z *Encyklopedie českých klášterů*.⁵⁵ Zde jsou příslušné konventy:

---

⁵¹ Česlav se narodil kolem roku 1180 ve Slezsku a vyrostl v Krakově. Po vysvěcení na kněze se brzy stal kanovníkem v Sandoměři. Když se vracel, už jako dominikán, z Říma do vlasti, zastavil se v Praze (1222) a založil tam první dominikánský konvent při kostele sv. Petra „Na Poříčí“. Po návratu do Polska založil konvent ve Vratislavi a stal se tam převorem. Podílel se na založení polské řádové provincie (do níž až do roku 1301 patřily i české země) a v letech 1232–1236 byl druhým polským provinciálem. Zemřel 15. VII. 1242 ve Vratislavi a tam je též pohřben. <http://breviar.op.cz/?a=5&datum=2012-07-17&k=17JUL>, přístup 24. 7. 2012

⁵² T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, s. 24-29.

⁵³ V. Koudelka, *Zur Geschichte der böhmischen Dominikanerprovinz im Mittelalter II. Die Männer – und Frauenklöster*, AFP, 1956, s. 127-160.

⁵⁴ M. Buben, c. d.

⁵⁵ P. Vlček, P. Sommer, D. Foltýn, c. d.

Mužské komunity kazatelského řádu na území Čech a Moravy				
Konvent	Doba trvání konventu	zasvěcení kostela	První písemný doklad	zakladatel
Praha	1226 - 1556	sv. Klimrnt	Není nikde uveden	bl. Česlav
Olomouc	1227	sv. Michal později Neposkvrněného početí	Listina papeže Řehoře IX., který doporučuje místnímu biskupovi Robertovi členy řádu ke kázání.	Podle řádové tradice sv. Hyacint
Hradec Králové	před r. 1238 - 1419	Panna Marie	Dominikánům adresovaný odkaz číšníka Václava I. Zbraslava z Vchynic datovaný z té doby.	Není nikde uveden
Brno	1238 - 1784	sv. Michal	Není nikde uveden	Markrabě Přemysl syn Přemysla Otakara I.
Jihlava	1247 - 1784	sv. Kříž	písemně je datován až r. 1257, kdy v blíže neurčené soudní věci vystupuje jako svědek převor Ebhard.	podle tradice Přemysl Otakar II
Jablonné	1252 - 1786; obnoven 1945	sv. Vavřince	Dne 2. listopadu 1252 je zveřejněna listina vyslance kardinála Huga ze Saint Cher P. Gerardem z Pforzheimu v níž se udělují odpustky těm, kdo přispějí na výstavu budov konventu.	Havel z Markvartic

Turnov	nejspíše kolem poloviny 13. století - 1424	Nanebevzetí Panny Marie	Pochází z roku 1253 a není nikde blíže určen	Rod Markvarticů
Znojmo	snad 1243	sv. Kříž	Listina Václava I. Adresována konventu z roku 1243, není blíže specifikována	Podle legendy Přemysl Otakar I
Litoměřice	někdy v polovině 13. stol. - 1950	sv. Michal	Váže se k převoru Heřmanovi z r. 1290.	Není nikde uveden
Sezimovo Ústí	1256 - 1420	sv. Dominik	Jednání generální kapituly řádu o stavbě nového konventu, právě z r. 1256	majitelé samotného města
Kolín	asi 1261 - 1421	Panny Marie	Listina z 12. února 1295, kdy se řešil příjem dominikánů v formě tří kamenů loje ročně z jednoho masného krámu	Pravděpodobně Přemysl Otakar II., který stál i za založením města
České Budějovice	1265 - 1785	Obětování Panny Marie	Zakládací listina	lokátor Hirzco, zvíkovský purkrabí
Uherský Brod	nejspíše 1272	Nanebevzetí Panny Marie	Udělení hlubčického městského práva městu	Snad Přemysl Otakar II.
Nymburk	kolem r. 1270 - 1785	Narození Panny Marie	Z roku 1347 kdy dominikán Jakub žaluje do Říma na provinciála Promněna a převora Slávka	Údajně Smilem z Lichtenburgu a bratry Mutěnou a Budíkem z Poděbrad
Klatovy	1288 - 1785	sv. Vavřince	Není nikde uveden	Není nikde uveden

Louny	asi 1253 - 1419	Panny Marie	Dne 12. května r. 1380 udělil kardinál Pileus de Prata odpustky konventu na 100 dní těm, kdo ve stanovené svátky (Vánoce, Zjevení Páně, Vzkříšení atd.) přistoupí k pokání, přijmou svátost eucharistie a almužnou přispějí na vybavení kaple sv. Máří Magdalény nebo sv. Barbory	Není nikde uveden
Písek	před r. 1278 - 1787	Narození Panny Marie	Seznam českých dominikánských konventů z r. 1308	Není nikde uveden
Chrudim	kolem r. 1294 - 1421	Nanebevzetí Panny Marie	Pochází z roku 1349 - 1351 a není nikde blíže určen	Zakladatelé města
Beroun	1295 - 1421	sv. Klimenta	K 13. listopadu je zmiňováno podací právo karlštejského kapitulního děkana k tomuto kostelu	Není nikde uveden
Opava	1291 - 1786, ale vysvěcení kostela až r. 1306	sv. Václav	Zakládací listina	vévoda Mikuláš I. Opavský
Šumperk	1293 - 1786	Navštívení Panny Marie	Z roku 1297, kdy se Václav II. v listině určené olomouckým dominikánům, zmiňuje také o tomto konventu.	Vyšehrádský probošt a královský kancléř Jan Holý

Plzeň	kolem r. 1295 - 1785; obnoven 1910	sv. Duch	Z r. 1300, kdy Basilejský biskup Petr Aichspalter udělil převorovi konventu odpustky pro ty kdo by přispěly na nově stavěný klášterní kostel.	Podle pověsti sv. Hyacint.
Praha - Na Františku	1556 - 1626	Nikde není uveďeno	Nařízení císaře	Ferdinand I.
Praha - na Újezdě	1604 - 1784	sv. Máří Magdalény	Darovací listina	Přímo žádný není
Praha	1626	sv. Jiljí	Darovací listina	Ferdinand II.
Ústí nad Labem	1617 - 1785	sv. Vojtěch	Zakládací listina	Císař Matyáš Habsburský
Boskovice	1682 - 1784	sv. Dominik	Zakládací listina	Zuzana Kateřina Liborie ze Zástřizl spolumajitelka boskovického panství
Nové Dvory u Kutné Hory	1696 - 1784	sv. Anny	Zakládací listina	hrabě Bernard Věžník z Věžníku s manželkou Barborou

Během 13. a 14. století se mnoho dominikánů stalo vyhledávanými zpovědníky, a to i na královském či papežském dvoře (Jan Moravec, Martin z Opavy ad.). Řada z nich byla také jmenována biskupy (Petr z Bíliny – od r. 1358 vladimírský biskup,⁵⁶ Mikuláš Václavův – od r. 1393 jmenován titulárním biskupem nezerským).⁵⁷

Od roku 1315 byl do rukou dominikánů svěřen inkviziční soud pro České království . Před nimi tento úřad zastávali minorité. V r. 1318 Jan IV z Dražic inkvizitory sesadil, z důvodu tvrdosti jejich rozsudků. Na podnět vyšehradského kanovníka byl sice Jan IV. papežem suspenzován, i když ne na dlouho. Od té doby papežové vždy jmenovali dva inkvizitory,

⁵⁶ Dnešní Halič, srv. M. Buben, c. d., s.57.

⁵⁷ V Řecku, srv. tamtéž.

jednoho pro pražskou, druhého pro olomouckou diecézi, a to většinou dominikána a minoritu. Mezi známé inkvizitory z řad dominikánů patřili Kolda z Koldic (vůči němu se pak zformovala opozice především v pražské městské radě) či Havel z Kosořic (úřad zastával od roku 1335).⁵⁸

Karel IV. využil vzdělanosti dominikánů při budování pražské univerzity. Roku 1347 požádal generální kapitolu u sv. Klimenta, aby své učiliště povýšila na studium generale. Ta vyslala k organizaci doktora teologie Jana z Danbachu, který patřil k předním představitelům vysokého školství v řádu. O vysoké prestiži, které se těšil pražský konvent, svědčí i skutečnost, že se zde r. 1359 konala jediná generální kapitula na našem území.⁵⁹ Dominikáni působili také od samého počátku na Karlově učení a část výuky probíhala v konventu u sv. Klimenta.⁶⁰

Na začátku 15. století se v Evropě šířil vliv učení Johna Wyclifa a v našem prostředí Jana Husa, kteří se stavěli do role kritiků katolické církve. Odpůrce našli především v řadách dominikánů. Proto není divu, že během husitských válek byly zničeny konventy v Klatovech, Sezimově Ústí, Kolíně, Chrudimi, Hradci Králové, Turnově, Lounech a v Berouně, které nebyly znovu obnoveny. Bez úhony přečkaly toto období pouze konventy v Českých Budějovicích a Litoměřicích, protože tato města přistoupila na čtyři artikuly a husité potom neměli potřebu tyto města jakkoliv ničit, a tak zrušení ušly i zmínované kláštery.⁶¹

Z husitské pohromy se řád vzpamatovával velmi dlouho a těžce. Nedostatek českých řeholníků musel být doplňován členy řádu z ciziny. Dokonce se zdálo, že řád v českých zemích zanikne. Mezi léty 1572 – 1573 nežili v Českých zemích více než tři čeští dominikáni.

Roku 1556 přišli do Čech na pozvání panovníka Ferdinanda I. jezuité, kteří si vybrali za své sídlo dominikánský konvent u sv. Klimenta, kde přebývali pouze tři dominikáni. Ti museli konvent z příkazu panovníka opustit a odejít do opuštěného kláštera klarisek Na Františku. Později byl v Praze založen ještě jeden konvent, a to r. 1604 u kostela Máří Magdalény.

Roku 1626, již v rámci počínající pobělohorské rekatolizace, došlo ke svolení magistra řádu k přestěhování z konventu na Františku do bývalého sídla pražské kapituly na Starém Městě pražském u kostela sv. Jiljí. Za finanční podpory císařského dvora, nejvyššího hofmistra Kryštofa Ferdinanda Popela z Lobkowicz a dalších šlechticů se dominikánský řád na našem území pomalu a jistě dostával z krize. To dokazuje i statistika r. 1647⁶² měl řád 87

---

⁵⁸ M. Buben, c. d., s. 57.

⁵⁹ Srv. tamtéž., s. 58.

⁶⁰ Srv. Michal Svatoš, Dějiny univerzity Karlovy I: 1347/1348-1622, Praha 1995, s. 39.

⁶¹ Srv. tamtéž s. 59.

⁶² M. Buben, c. d., s. 61

členů a o pět let později 112 členů, ale k tomuto stavu přispělo otevření nového noviciátu provinciálem Marcquisem a také nové fundace, například v Boskovicích (vznik r. 1682) či v Nových Dvorech u Kutné Hory (vznik r. 1697).⁶³ Tento stav relativně setrval do vlády Josefa II. Ten nechal v rámci svých reforem zrušit konventy v Praze u sv. Máří Magdalény (1784), v Nových Dvorech (1784), v Českých Budějovicích (1784), v Plzni (1785), v Klatovech (1785), v Nymburku (1785), v Šumperku (1786) a další.

Poté se české provincii dlouho nepodařilo sehnat dostatek nových členů, a tak se generální magistr Alexandr Vincent Jandel rozhodl r. 1857 sloučit ji s rakouskou. V roce 1890 se však českým dominikánům podařilo vytvořit znovu český noviciát v Olomouci. Od r. 1923 pak byla obnovena česká provincie, a to i s konventy v Chebu a Ústí nad Labem. Po druhé světové válce se bratřím podařilo r. 1945 obnovit komunitu v Jablonném pod Ještědí. Dále měli dominikáni pod sebou v českých zemích tyto konventy – v Praze, Litoměřicích, Plzni, Znojmu, Olomouci a Uherském Brodě. Po nástupu komunistického režimu byly všechny mužské řády tedy i dominikáni oficiálně zrušeny, a jejich členové působili v ilegalitě. Tento stav byl prakticky neměnný, kromě pár měsíců tzv. „*Pražského jara*“ v roce 1968.

Po roce 1989 bylo bratřím české provincie kazatelského řádu vráceny konventní budovy v Praze (sídlo provincie) a Olomouci (sídlo noviciátu). Dále pak všechny zmíněné konventy po roce 1945 mimo Litoměřice. Do české provincie dnes patří přes čtyřicet bratrů kazatelského řádu.

2.2 Konventy mnišek

Při vytváření tohoto seznamu konventů se opět budu opírat již o zmiňovanou publikaci Tomáše Černušáka,⁶⁴ kterou konfrontuji s informacemi z Encyklopedii českých klášterů.

---

⁶³ M. Buben, c. d., s. 60 – 61.

⁶⁴ Viz T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c. d., s. 55 – 58.

Ženské komunity kazatelského řádu na území Čech a Moravy				
Konvent	Doba trvání konventu	zasvěcení kostela	První písemný doklad	zakladatel
Brno	kolem r. 1240 - 1570	Panny Marie	Zakládací listina	brněnský měšťan Oldřich Černý s první převorkou konventu Herburgou
Hradec Králové	před r. 1277 - 11433	sv. Jiří	Z r. 1338, kdy byl urovňván spor mezi královéhradeckým arcijáhnem a konventem sv. Jiří	Není nikde uveden
Olomouc	před r. 1287 - 1782	sv. Kateřiny	Z roku 1287, blíže nespecifikovaná	Není nikde uveden
Praha - Staré Město	mezi léty 1294 a 1296 - 1782	sv. Anna	Zakládací listina	Vyšehradský probošt a královský kancléř Jan Holý
Žlutice	kolem r. 1300 - do mezi let 1316 a 1318	Není nikde uvedeno	Vyskytuje se v seznamu dominikánských konventů Bernarda Guy (zemřel r. 1331)	Nejspíše pání z Oseku a Rýzmburku
Kralupy	po r. 1293 - do mezi let 1316 a 1318	Není nikde uvedeno	Žádost abatyše benediktinek v Teplicích Markéty o dispens nutný k setrvávání v řádu a k zastávání úřadu z roku u 1344. Patrně	Pravděpodobně pání ze Šumburku, též zakladatelé města

			z této listiny vyplývá, že dříve byla členkou tohoto konventu.	
Brno	1312 - 1782.	sv. Anna	Zakládací listina	královna Eliška Přemyslovna
Duch cov	na konci 2. či počátku 3. desetiletí 14. stol. - 1425	Není nikde uvedeno	Zakládací listina	Agáta ze Šumburka
Praha - Újezd	1330 - 1420	sv. Máří Magdalény	Není blíže specifikována	královna Eliška Přemyslovna

Konvent Žlutice a Kralupy zanikly záhy po svém založení. Žlutický mezi léty 1316–1318 v důsledku ozbrojeného sporu mezi městy Prahou a Chebem. Stejný osud měl konvent v Kralupech, který zanikl taktéž v důsledku válečných tažení rovněž v letech 1316–1318. Obětí husitských válek se stal konvent v Hradci Králové (1433), v Duchcově (1425) a v Praze na Újezdě (1420). Roku 1570 zanikl i konvent v Brně u kostela sv. Jiří, a to z důvodu malého počtu mnišek, které byly poslány nejspíše generálním magistrem do jiných konventů.⁶⁵

V době pobělohorské došlo ještě k rozkvětu některých konventů dominikánek (Praha, jak ukazují v této práci, Staré Brno, Olomouc). Na počátku 18. století byl dokonce ještě založen konvent v Plzni, významu dob předhusitských však tyto konventy už nikdy nenabýly.

Za vlády Josefa II. však byly zrušeny roku 1782 všechny konventy mnišek v českých zemích.⁶⁶ O obnovu se postaral až ve třicátých letech 20. století bratr Metoděj Habán, ale samotné kanonické schválení z Říma obdržel až v 30. dubna 1948, což už bylo po tzv. „Vítězném únoru.“ Nakonec se však konvent podařilo zřídít, ale bylo to ve velmi nevyhovujících prostorách v Ústí nad Labem. Na samém začátku padesátých let minulého století se ještě podařilo tuto komunitu přestěhovat do Litoměřic. Již v r. 1950 se musel

⁶⁵ T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c. d., s.56 – 58.

⁶⁶ P. Vlček, P. Sommer, D. Foltýn, c. d., s. 120.

konvent z politických důvodů stěhovat, tentokrát do Duchcova. Dnes nelze říci, jak početný byl tento konvent. Za nějakou dobu se však státní orgány snažily konvent rozbít, a to tím způsobem, že část mnišek poslaly do Vansdorfu, Berouna či na jiná území republiky, kde mnišky byly většinou zaměstnány v továrnách. V Broumově se ale zachovala snad nejpočetnější komunita, která se v době tzv. „Pražského jara“ chystala na přesídlení do Oseku, což se i povedlo roku 1971. Nicméně zmiňovaný bratr Metoděj Habán připravil s několika ostatními bratry pro mnišky sídlo na Moravci, kde pak působily od r. 1974 v částečné ilegalitě, částečně trpěny režimem. A poslední stěhování do Znojma zažil konvent po pádu komunistického režimu, kde mnišky působí v konventu u sv. Kříže,⁶⁷ tedy v budově, již v minulosti obývali sami bratři.

Na počátku devadesátých let 20. století vznikl i druhý konvent mnišek, a to v Praze – Lysolajích. Zde mnišky žijí v rodinném domku, ve kterém se za komunistického režimu scházeli Bratři kazatelského řádu ke společné modlitbě, a také zde měli tajný noviciát.⁶⁸ Po „sametové“ revoluci, kdy bratři dostali zpět konvent u sv. Jiljí, přenechali tento dům mniškám. Nicméně v plánu je i výstavba nového kláštera. A tak jsou dnes v ČR dva konventy mnišek kazatelského řádu a oba přijímají nové zájemkyně. Bohužel oproti dominikánským bratrům, není nikde dnes uvedeno, kolik přesně je v českých zemích mnišek kazatelského řádu. Lysolajská komunita např. čítá 10-15 sester.

2.3 Rodina kazatelského řádu v ČR dnes

V r. 1285 vypracovává magistr Řádu Munio de Zamora s papežským souhlasem první řeholi pro tzv. III. řád. Tento řád se vyznačuje tím, že vznikl z tzv. *kajících bratrstvech*, ve kterých působili věřící laici. Jeho členové se vyznačovali odříkavým způsobem života, častou modlitbou; kladli velký důraz na pokání.

Tento řád působil na našem území od svého vzniku (konec 13. století) nepřerušeně, až do josefínských reforem, kdy byl zrušen. Znovuobnovení se dočkal až za první republiky. Dnes se tento tzv. III. řád nazývá Laickým sdružením sv. Dominika a patří mezi veřejná církevní sdružení (*konsociace*). Jejich členové jsou muži i ženy, svobodní, ženatí či vdané žijící běžným způsobem života ve světě, ve svých domovech a rodinách, kde svým jedinečným způsobem naplňují poslání Řádu..⁶⁹

---

⁶⁷ <http://op.cz/?id=117> - oficiální stránky české dominikánské provincie, Mnišky řádu Kazatelského ve Znojme, stránky má ve správě česká provincie kazatelského řádu, přístup 9.7.2012.

⁶⁸ Podle osobního svědectví fr. Antonína Krasuckého OP.

⁶⁹ Srv. <http://op.cz/?a=9&cl=30&m=2&mm=16>, přístup 26.7.2012.

Koncem 19. století vznikly v českých zemích první kongregace sester kazatelského řádu. Jejímž hlavním posláním je výchova a vzdělávání mládeže. Tím se podstatně liší od mnišek, které, jak už jsme výše zmínili, žijí kontemplativním způsobem života. Tyto kongregační sestry provozují například v Praze studentskou kolej pro studentky SŠ a VOŠ.⁷⁰

Poslední odnoží rodiny kazatelského řádu se stal v Československé republice v roce 1946 sekulární institut *Dílo blažené Zdislavy* založený ThDr. Janem Bernardinem Skácelem OP. Jedná se o jediný původně český sekulární institut diecézního práva v současné době pod pravomocí brněnského biskupa Mons. Th.Lic. Vojtěcha Cikrleho.

Základ institutu tvoří sestry se sliby evangelních rad, které pracují ve světských zaměstnáních a snaží se vnášet do světa ducha evangelia, zejména příkladem vlastního života. Zvláštním charismatem institutu je pomoc biskupům a kněžím v pastoraaci, služba tam, kde to církve nejvíce potřebuje (v dnešní době laické katechetky ve farnosti, farní hospodyně, péče o kostel).⁷¹

---

⁷⁰ Viz <http://op.cz/?a=6&cl=47&m=2&mm=13>, přístup 1.7.2012.

⁷¹ Srv. <http://op.cz/?id=97&m=2&mm=65>, přístup 1.7.2012.

3. Ženská větev řádu neboli tzv. „Druhý řád“

3.1 Vznik a vývoj II. řádu

V základních konstitucích II. řádu se praví: „Mnišky kazatelského řádu vznikly, když svatý otec Dominik shromáždil v klášteře v Prouille některé ženy obrácené na katolickou víru, a tyto ženy žijící jen pro Boha přidružil modlitbou a pokáním k svatému kázání.⁷² Podle historických pramenů se tak stalo roku 1206, kdy se devět dívek, vychovávaných katary, sblížilo s osobou sv. Dominika, který právě jim dal řeholi sv. Augustina,⁷³ a tím také reformoval jejich dosavadní život v klášteře v Prouille, kam je shromáždil. Poté, co se i tento II. řád rozmohl také v Římě a v dalších částech Evropy, tak mnišky kromě řehole sv. Augustina začaly užívat i zvláštní stanovy sv. Sixta nazvané tak právě podle druhého konventu založeného v Římě.⁷⁴ Definitivním potvrzením stanov roku 1236, které byly r. 1256-1259 rozšířeny i o liturgické předpisy pro samotné mnišky, byl II. řád oficiálně založen.⁷⁵

O tyto ženské konventy se, jak z materiálního tak duchovního hlediska, staral sv. Dominik a jeho následovníci. Jednalo se však o řád zasvěcených žen, jejichž náplní byla hlavně kontemplativní modlitba a samotné ženy žily v přísné klauzuře. Ženy navíc nemohou být dodnes v katolické církvi svěceny, a tím je také vyloučena i jakákoli kazatelská činnost. Pro I. řád, který se živil pouze almužnami, by navíc bylo velmi obtížné zabezpečovat obživu i pro II. řád Proto není divu, že samotní bratři kazatelského řádu postupně odmítali další ženské konventy, které chtěly patřit do jejich správy.⁷⁶ K výraznému průlomů došlo až v r. 1245, kdy se mniškám z francouzského konventu v Montargis podařilo vymoci na papeži Inocenci IV. (1243 - 1254) zvláštní bulu, kterou on sám konvent inkorporoval do kazatelského řádu a svěřil jej do správy I. řádu. Po této události následovalo přijetí dalších ženských komunit, zejména pak v Svaté říši kde tak řád do r. 1250 získal na starost až 32 konventů.⁷⁷ Podobně papež zasahoval třeba i do záležitostí cisterciáků, kteří také zpočátku odmítali péči o ženské

---

⁷² Jakub Zouhar, Česká dominikánská provincie v raném novověku (1435-1790), Krystal OP, Praha, 2010, s. 197. in: Český překlad převzat z Z. Černá, Mnišky řádu kazatelského, s. 6.

⁷³ Srv. J. Zouhar, c. d., s. 197 – 198.

⁷⁴ Srv. tamtéž, s. 198.

⁷⁵ Srv. tamtéž.

⁷⁶ Srv. T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c. d., s. 54.

⁷⁷ Srv. tamtéž, s. 54-55.

komunity..⁷⁸ Tím se však problém natrvalo neřešil, a to i když se počet mužských konventů rovněž zvyšoval.

Tyto události spíše zvyšovaly jistou nechuť bratrů kazatelského řádu se o ženské konventy starat. Řád dominikánů si totiž kladl jako prioritu spásu duší, misie, studium, kázání a ne starost o ženskou větev řádu. Uspokojivý vztah mezi mužskou a ženskou větví našel až papež Kliment IV. v roce 1267. Podle něj se měl I. řád starat o II. řád pouze v duchovních záležitostech, ale neměl mít žádnou zodpovědnost za jejich materiální existenci. Tento vztah, ač nefungoval vždy v uvedených intencích, se nakonec ukázal jako funkční.⁷⁹

3.2 Fungování a správa II. řádu

Jak už jsme zde napsali, tak za duchovní chod II. řádu odpovídá provinciál místní provincie, avšak jak uvidíme dále v textu, provinciálovi byla převorka podřízena i v mnoha jiných záležitostech. Za každodenní chod konventu i za jeho ekonomické záležitosti zodpovídala představená konventu označovaná jako převorka. To znamená, že převorka měla na starosti v první řadě denní řád mnišek, který byl následující: *Vstávalo se o třetí hodině ranní k jitřním modlitbám, které probíhaly ještě v dormitáři, ale mohly se vykonávat i večer. Kolem páté se pak modlily primu⁸⁰, o osmé hodině tercii, v poledne sextu, kolem 14. nebo 15. hodiny nonu, nešpory⁸¹ se pak modlily kolem 17. hodiny a kompletář při západu slunce.⁸² Čas mezi jednotlivými modlitbami byl většinou vyplněn ruční prací. Při práci se mělo zachovávat absolutní silentium, jen nejnnutnější věci měly být co nejrychleji potichu sděleny.⁸³ Za den byla také jedna mše svatá. Pokud byly některé mnišky nemocné, pak se samozřejmě zúčastnily pouze jitřních modliteb, které probíhaly v dormitáři, na ostatní byly omluveny samotnou převorkou.⁸⁴*

Řádová pravidla však samozřejmě pronikala do všech stránek života mnišek. Máme doloženo, že asi z důvodu účinné modlitby a utužení řádové kázně musely mnišky dodržovat přísný půst, který však není nikde blíže specifikován. Snad jen tím, že od svátku Povýšení

---

⁷⁸ Franz J. Felten, Der Zisterzienserorden und die Frauen, in: Weltverachtung und Dynamik, Harald Schwillus, Andreas Hölscher (redd.), Studien zur Geschichte, Kunst und Kultur der Zisterzienser 10, s. 34-135

⁷⁹ Srv. tamtéž, s. 55.

⁸⁰ Ranní chvály, pozn. autora

⁸¹ Večerní chvály, viz. <http://breviar.op.cz/>, přístup 7.7.2012

⁸² Viz F. Klutschak, c. d., s. 65, který tyto informace čerpá z řádových konstitucí.

⁸³ Srv. J. Zouhar, c. d., s. 198.

⁸⁴ Srv. F. Klutschak, c. d., s. 65.

svatého kříže⁸⁵ do Velikonoc⁸⁶ se měly mnišky uspokojit s výjimkou neděle pouze jedním jídlem denně. Mnišky rovněž málokdy znaly například nějaké soukromí, neboť spaly společně v dormitáři až do konce 18. stol., ale máme doloženy četné výjimky.⁸⁷ Spíše jsem toho názoru, že mniška, která byla ze šlechtické rodiny, měla vlastní celu. Sestry byly podřízeny přísné klauzuře: do klauzury patřil dormitář, refektář, chór sester, kapitulní síň.

Tyto vnitřní předpisy (modlitby, půst atd.) řádu se během času uvolňovaly, jak v praxi tak legislativně. Máme i doklady o několikerém zmírnění uděleném papeži. Po Tridentském koncilu roku 1575 byly tyto předpisy opět zpřísněny, a to v podobě, jakou jsme zde popsali.⁸⁸ Dnes po II. vatikánském koncilu již nejsou statuta řádu tak přísná, a to ani v dodržování klauzury.⁸⁹

Jak už jsme zmiňovali, mnišky kazatelského řádu žily kontemplativním a klauzurním způsobem života. Chod a fungování každého konventu však musel být zajištěn nějakými hmotnými příjmy. Každý konvent držel nějaké majetky (statky, vesnice), z jejichž hospodářských výnosů jim byl odváděn určitý příjem. Sama převorka mohla opustit konvent třikrát do roka, doprovázena svojí podpřevorkou, aby provedla kontrolu těchto statků, Jinak o tyto ekonomické záležitosti a rovněž i běžné vedení konventu (například nákup potravin) se podle J. Zouhara měl starat syndik čili světský úředník, kterého si vydržoval každý konvent.⁹⁰ Podle mnišky Marie, která v současnosti žije v konventu v Praze – Lysolajích, se o tyto záležitosti staraly světské ženy přebývající v blízkosti ženského konventu, z kterých se pak vyvinul tzv. III. řád,⁹¹ bohužel to ale nemůžeme brát za směrodatné pro starší období: působení světských žen v okolí klášterů je obecně v pramenech jen velmi těžko doložitelné.

Situace zřejmě totiž v tomto ohledu mohla vypadat v různých obdobích různě. V písemné pozůstalosti konventu u sv. Anny a sv. Vavřince se totiž nachází dokument z roku 1655.⁹² Tento pramen se týká pana služebníka Michala, který má dostat za svoji službu klášteru v den svátku sv. Havla (16 října) peněžitou odměnu, neboť jak praví pramen: „*jest služby*

---

⁸⁵ Od slavnosti Velikonoční vigilie neboli „*Velké noci*.“ Viz P. Ivan Fišar, P. Kamil Obr, P. Jan Ston, Skripta kurzu Animátor, ADCŽM Přístav, Rajnochovice, 2009, s.11.

⁸⁶ 14. září, viz Petr Handlar, Liturgický kalendář, software pro PC, verze 3.2, vyrobila firma Ha-soft s. r. o., program je volně ke stažení na <http://www.katolik.cz/download/default.asp> - stránky edituje Mgr. Petr Handlar, přístup 7.7. 2012.

⁸⁷ Srv. J. Zouhar, c. d., s. 198 – 199.

⁸⁸ Viz J. Zouhar, tamtéž, s. 198.

⁸⁹ Viz rozhovor autora se sestrou Marií Pitterovou z konventu mnišek v Praze - Lysolajích, 2.6.2012; Kniha stanov a nařízení Bratří řádu kazatelů, vydaná příkazem fr. Carlose A. Azpiroze magistra řádu, Praha 2012.

⁹⁰ Srv. tamtéž, s. 199.

⁹¹ Osobní rozhovor autora s mniškou Marií Pitterovou, 2.6.2012.

⁹² Srv. NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2, sign. 68.

*auřednické dovolen pořád zběhlého.*⁹³ Tuto výplatu dostával dvakrát do roka, tedy nejspíše na sv. Jiří a již řečeného sv. Havla, tak jak tomu bylo zvykem u odvádění dávek. Ve zmiňovaném dokumentu je však i uvedeno, co všechno pro konvent obstaral: svíčky, papír, maso... Za odměnu, již pan Michal dostal, mnišky vyžadují, aby nadále vykonával a spravoval po úřednické stránce věci pro konvent.

Tomu, že se na správě konventních jmění podílel i třetí řád, naznačuje také archivní dokument týkající se konventu u svaté Anny a sv. Vavřince, jehož datace však nejde který bohužel není možné přesně datovat. Nicméně se domnívám, že pochází taktéž z období 17. století; písmo tohoto dokumentu a písemnosti služebníka Michala je totiž relativně shodné.

Dokument obsahuje krátkou zprávu a nařízení bratrům a sestrám konvršů řádu svatého otce Dominika o jejich denních modlitebních povinnostech. Bohužel, se z listiny nedovíme, kdo ji vydal, ale můžeme se domnívat na základě řádové hierarchie, že vzešla od provinciála.⁹⁴ Termínem konvrš se v klášterní terminologii myslí laický bratr či sestra, který skládá nižší řádové sliby, a i když je počítán mezi obyvatele konventu, tak se plně neúčastní společného řeholního života. Stará se spíše o hospodářské záležitosti konventu.⁹⁵ To že se konvrši nezúčastňovali například modliteb konventu, dosvědčuje i zmiňovaná krátká zpráva. Zde se totiž dovídáme, že konvrši či konvršky se mají modlit namísto primy, tercie a sexty čtyři otčenáše a Zdravas Maria, dále namísto nony čtyři otčenáše a tolik i Zdravas Maria. Co se týká nešpor, tak těch otčenášů se měli modlit dvanáct a tři zdravasy a místo kompletáře pak čtyři otčenáše a tři zdravasy. Zpráva pak obsahuje i nařízení, kolik otčenášů a zdravasů jsou povinni se konvrši nebo konvršky modlit za rok anebo že za spásu duší přivtěleny k řádu jsou povinni se modlit růženec.⁹⁶ Dokument se nevyjadřuje k praktickým úkolům těchto osob ve vztahu ke konventu, dá se ale předpokládat, že byli pověřeni „vnějšími“, tj. hlavně hospodářskými záležitostmi.

Na základě těchto pramenů je možné, že konvršky pečovaly o ekonomickou stránku konventů. Například tím, že konvršky se staraly o nákupy potravin a dalších věcí nezbytných pro fungování konventu a světský úředník zabezpečoval otázku výdaje a příjmů z poddanských statků. Mohlo se však stát, že postupem času veškerá starost o konvent v otázkách nákupů i správy statků a vesnic příslušejícím konventům připadla pouze na světské úředníky konventů. Toto jsou však pouze hypotézy vzniklé na základě útržkových

---

⁹³ Tamtéž.

⁹⁴ NA, Praha, ŘD sv. Anna..., fasc. 2., č. sign. 350.

⁹⁵ Viz rozhovor autora s P. Antonínem Krasuckim OP, 12.7.2012.

⁹⁶ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2., č. sign. 350.

pramenů, a to jenom na příkladu jednoho konventu. Jak to skutečně bylo či jak tuto ekonomickou stránku řešily jiné konventy, to nemůžeme nijak věrohodně doložit, protože zatím nemáme k dispozici dostatek pramenů. Jistě by se nabízelo i srovnání s fungováním jiných klášterů (např. starobrněnské komunity).

4. Vývoj konventu mnišek kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince (1230-1782)

4.1 Založení kostela, klášterních budov a jejich první obyvatelé

Roku 1230 byli do Čech uvedeni králem Václavem I. templáři.⁹⁷ V Praze se usadili na Starém městě při kostelu sv. Vavřince, který tam prý již stál před r. 1232.⁹⁸ Václav Hájek z Libočan ve své Kronice České píše o tom, že vystavění templářského dvora kolem kostela sv. Vavřince nastalo až roku 1253. V. Hájek o této události poznamenává: „*Přitom času bratři zákonu templářského svůj klášter, jenž slul sv. Vavřince v Jeruzalémě, v městě Pražském nákladně stavěli. U toho díla byl největší původce Petr Ostrev jinak Berka, jenž byl toho času nejvyšším mistrem zákona templářského.*“⁹⁹

Avšak vzrůstající majetky a též moc, kterou templáři postupně nabývali, vyvolalo nejspíše strach u francouzského vladaře Filipa Sličného,¹⁰⁰ který začal jednat ze svého postoje panovníka a několik templářských rytířů nechal zajmout a obvinil z kacířství. Ti byli roku 1310 postaveni před soud a později upáleni. V roce 1312 skončil na hranici i poslední velmistr řádu Jakub Molay a templářský řád byl téhož roku i oficiálně zrušen.¹⁰¹

Majetky tohoto řádu pak připadly maltézským rytířům neboli johanitům.¹⁰² Stejně tak dopadl i dvůr sv. Vavřince v Praze. Johanité jej však záhy prodali (r. 1313) za 130 kop grošů pražských mniškám kazatelského řádu, které do té doby bývaly v konventu na Malé Straně na

---

⁹⁷ Templářský rytířský řád založilo v roce 1118 devět francouzských rytířů v Jeruzalémě. Oficiálně však byl potvrzen papeže Honoriem II. v roce 1127. Prvotním posláním templářského řádu bylo hlídání a doprovázení poutníků k Ježíšovu hrobu, který se nacházel v Šalamounově chrámu. Jejich heslem bylo: „*Ne nám ó Pane, ale svému jménu dej slávu.*“ Avšak hlavní sídlo řádu se postupně proměňovalo. Nejříve to byl Jeruzalém, potom Ptolemaios, Kypr a nakonec Paříž. K tomu také neustále přibývala jejich další sídla. Viz František Ekert, Posvátná místa královského hlavního města Prahy, Dědictví sv. Jana Nepomuckého, Praha, 1884, svazek II., s. 387.

⁹⁸ Kronikář Václav Hájek z Libočan poznamenává ve své Kronice české, že kostel byl založen již roku 927 sv. Václavem. Viz <http://knihovna.phil.muni.cz/dl/oldbooks/kronyka-ceska-hajek-z-libocan-1819/pg-171>, naskenovaná Kronyka Czeska z roku 1819, s. 171, přístup 8. 7. 2012. Nicméně František Palacký se ve své publikaci Dějiny národa českého, II. díl, domnívá, že kostel vybudovali sami Templáři a to 21 let poté, co přišli do Čech, tedy roku 1253. Viz J. V. Kratochvíl, c. d., s. 8. Přesné datování vzniku kostela nelze spolehlivě určit.

⁹⁹ Srv. <http://knihovna.phil.muni.cz/dl/oldbooks/kronyka-ceska-hajek-z-libocan-1819/pg-171>, c. d., s.501, přístup 8.7. 2012

¹⁰⁰ Ve Francii měli templáři hlavní sídlo. Viz výše.

¹⁰¹ Srv. J.- V. Kratochvíl, c. d., s. 9-10.

¹⁰² Jedná se o charitativní rytířský řád špitálu sv. Jana Křtitele Jeruzalémského (Ordo Joanitarum, Ordo Melitensium), který vznikl v době křížových výprav kolem r. 1040 z bratrstva kupců, kteří založili v Jeruzalémě nemocnici pro poutníky k Božímu hrobu, r. 1099 se osamostatnili a r. 1119 dostali církevní schválení.

Viz <http://www.iencyklopedie.cz/johanite/>, přístup 2.7.2012.

Újezdě. Tento prodej stvrdili svým souhlasem panovníci Jan Lucemburský a jeho syn Karel IV.¹⁰³

O tomto přesunu se nám v pozůstalosti dochovalo několik pramenů.¹⁰⁴ Už ze samotného 14. století je dochováno několik listin, které se týkají tohoto přesunu. Avšak je vidět, že s těmito prameny někdo v konventu již v minulosti pracoval, takže máme dochovanou i přeloženou zprávu do českého jazyka o tomto stěhování.¹⁰⁵ Stejně tak máme z pozdějších let k dispozici i německý překlad kupní smlouvy mezi mniškami kazatelského řádu, které kupují od převora johanitů Bertholda z Hennebergu svatovavřínecký dvůr i s kostelem.¹⁰⁶ Je tedy evidentní, že se někdo v 18. století v konventu přímo zabýval jeho nejstaršími dějinami. Vzhledem k tomu, že bratři dominikáni k sestrám většinou jen docházeli, lze se snad domnívat, že některé poznámky pořídily sestry samy; případně jejich světské úředníci. S tím souvisí také dosud neřešitelná otázka, kde se nacházel archiv sester od sv. Anny.

4.2 Počátek konventu mnišek kazatelského řádu u sv. Anny a sv. Vavřince

Pražský konvent vznikl, alespoň podle T. Černušáka, jako čtvrtý v pořadí ze všech ženských konventů kazatelského řádu v českých zemích.¹⁰⁷ Za svůj vznik vděčí královskému kancléři a proboštu vyšehradské kapituly Janovi, který stál též u počátku šumperského konventu. Sám Jan tyto mnišky, jak už jsme zmínili, usadil na pozemku dnešní Malé Strany na Újezdu, a to v letech 1294-1296. V r. 1298 obdržel konvent ochrannou papežskou listinu, roku 1313 zakoupil, jak jsme uvedli, dvůr sv. Vavřince a od roku 1316 zde mnišky prokazatelně sídlily.¹⁰⁸

Od té doby se snažily přestavět klášterní budovy tak, aby vyhovovaly jejich potřebám. Jako jedna z prvních budov byl upraven i románský kostel sv. Vavřince. Přestavba se udála hlavně kvůli nedostatečné velikosti tohoto kostela. Mnišek kazatelského řádu bylo totiž v konventech poměrně více, než v templářské komendě. S přestavbou finančně pomohl nejvyšší zemský soudce Ulrich z Říčan.¹⁰⁹ Po přestavbě byl pak kostel zasvěcen sv. Anně a sv. Vavřinci. Avšak protože mnišek bylo opravdu více než templářů, darovala bohatá vdova Berková z Dubé konventu v r. 1329 budovu na jižní straně kláštera, tento dar si nechaly

¹⁰³ NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 1., sign. 3 a 7. Srv. F. Ekert, c.d. s.389.

¹⁰⁴ Srv. tamtéž sign. 4, 5, 6.

¹⁰⁵ NA Praha, ŘD sv. Anna, fascikl 5, sign. 340.

¹⁰⁶ Srv. NA Praha, ŘD sv. Anna fascikl 5, sign. 414.

¹⁰⁷ Viz T. Černušák, A. Prokop, D. Němec, c. d., s. 56.

¹⁰⁸ Srv. tamtéž. s. 56-57.

¹⁰⁹ Srv. J. V. Kratochvíl, c. d., s. 56.

mnišky později potvrdit od Karla IV.¹¹⁰ Z archivních pramenů můžeme dosvědčit, že za vlády Karla IV. dostaly mnišky roku 1355 od pana Havla Nevety další dům k používání.¹¹¹ To jenom dokazuje, že obliba, a tím i majetky konventu, které sestry většinou získávaly jako dary, se utěšeně rozrůstaly. Konvent tak již před husitskými válkami dostával hmotné příjmy z vesnic Lidice, Rynholce, Libošína, ze mlýna na Pšovce a ze dvoru u Mělníka. V Praze pak mnišky měly podací ke kostelu sv. Linhartu a stálé peněžité příjmy z jeho statků.¹¹² Mimo to si mnišky přišly na roční příjem okolo 140 kop grošů.¹¹³

F. Ekert uvádí ve své monografii z období předhusitských válek i neúplný seznam převorek tohoto konventu. Jednalo se o tyto mnišky: Jutka (r.1368), Klára Pillungová (r.1371), Anežka Jentešovna (r.1396), Alžběta (r.1396),¹¹⁴ a Anežka ze Šternberka (1406-1419).¹¹⁵

4.3 Konvent za husitského období v českých zemích

Během husitských válek nebyl konvent u sv. Anny a sv. Vavřince, co se týče budovy a personálního obsazení, nijak postižen. K těmto skutečnostem se váží dvě pověsti, jejíž původ není zatím zřejmý. První pověst zní: „*Když r. 1420 Táboři chtěli pustošit i tento klášter, vyšla k nim prý teta Žižkova, jež tu byla jeptiškou a na kolenou prosila za milost tomu místu, a tu Žižka ji potěšil, neboť ji řekl, že kvůli ní odpouští jim i klášteru tomuto.*“¹¹⁶ Co se týká druhé pověsti, tak tu uvádí pouze F. Ruth: „*Jiná pověst ještě dokládá, že později kdykoli husité chtěli klášter tento bourati, divem tak byli oslepeni, že nikdy nenalezli dveří do kláštera.*“¹¹⁷ Avšak J. V. Kratochvíl i F. Ekert, kteří se ve svém výkladu opírají i o Husitskou kroniku Vavřince z Březové, jsou toho názoru, že mnišky přistoupily na přijímání pod obojí,¹¹⁸ což se zdá jako velmi věrohodný argument. Podobně se předpokládá, že nějakou dobu přijímaly podobojí i benediktinky u sv. Jiří na Pražském hradě či benediktini z Emauz.¹¹⁹

---

¹¹⁰ Srv. tamtéž.

¹¹¹ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna fascikl 5, sign. 340.

¹¹² F. Ekert, c. d., s. 389.

¹¹³ Tamtéž. Výpočet příslušné částky, však F. Ekert neuvádí. Nejspíše to byly pravidelné příjmy od mecenášů konventu.

¹¹⁴ Proč k tomu došlo, bohužel prameny neuvádějí.

¹¹⁵ F. Ekert, c. d., s. 389. Autor ale neuvádí z jakého příslušného seznamu vychází.

¹¹⁶ Srv. František Ruth, c. d., s. 4. Tuto pověst uvádí i J. V. Kratochvíl, c. d., s. 58-59 a rovněž i F. Ekert, s. d., s. 390, poznámka pod čarou., dále pak F. Klutschak Franz Klutschak, *Chronik Annaklosters in Prag*, Praha, 1887, k husitům s. 27-34, dle J. Zouhar, c. d. s. 28, pozn pod čarou č. 26.

¹¹⁷ Srv. F. Ruth, tamtéž.

¹¹⁸ Srv. Vavřinec z Březové, *Husitská kronika*, Svoboda, Praha, 1979, s. 121

¹¹⁹ Srv. Pavel B. Kurka, *Slovanský klášter mezi husitstvím a katolicismem. Dějiny klášterní komunity v letech 1419–1592*, in: Klára Benešová – Kateřina Kubínová (edd.), *Emauzy. Benediktinský klášter Na Slovanech v srdci Prahy*, Praha 2008, s. 107–124.

V. Hájek ve své kronice rovněž zmiňuje, že v této době (r. 1420) byly shromážděny do tohoto konventu i řeholnice z jiných klášterů.¹²⁰ To potvrzuje i Vavřinec z Březové, který zároveň uvádí, že své útočiště zde našly hlavně benediktinky z kláštera sv. Jiří na Pražském hradě.¹²¹ Co se týká počtu řeholnic, které se nacházely za husitství ve svatoanenském konventu, tak oba badatelé se shodují na čísle 350.¹²² J. V. Kratochvíl se přitom domnívá, že budova konventu byla postavena pro maximální počet 40ti mnišek.¹²³

Po husitských válkách se situace v konventu poměrně uklidnila, neboť řeholnice, které nepatřily do rodiny kazatelského řádu, se navrátily, pokud to bylo možné, do svých klášterů. Husitské období konventu u sv. Anny a sv. Vavřince se nijak výrazněji nedotklo ani jeho statků.¹²⁴

Po husitských válkách začalo do kláštera vstupovat i mnoho bohatých panen. Tak například v roce 1488 darovala Markéta z Tupadel, která se i stala převorkou, konventu ves Všechnomy. Avšak i jiní lidé mniškám odkazovali své majetky. Například v r. 1500 odkázal mniškám Jan z Kuchrova ves Bělky a k tomu dva mlýny.¹²⁵ A r. 1503 získal ještě konvent do majetku ves Vlkovou.¹²⁶ K tomu všemu dostávaly mnišky také příjem z kostela sv. Linharta.¹²⁷

Po té co konvent opět začal nabývat majetku, a tím i jisté nezávislosti na finančních, ale i politických poměrech v zemi,¹²⁸ nechaly si mnišky znovu od papeže Julia II. potvrdit své výsady a svobody,¹²⁹ stejně jako to udělal jeho předchůdce papež Bonifác VIII., který je v roce 1297, tedy v době kdy sídlily ještě na Újezdě, zbavuje povinnosti platit desátky a zemskou berni.¹³⁰

V roce 1547 byly mnišky od sv. Anny a sv. Vavřince zainteresovány do sporu mezi českými stavy a králem Ferdinandem I. Habsburským, neboť se v tzv. Šmalkadské válce, která vypukla mezi Šmalkadským protestanským spolkem a stoupenci římského císaře Karla

¹²⁰ Viz. <http://knihovna.phil.muni.cz/dl/oldbooks/kronyka-ceska-hajek-z-libocan-1819/pg-808>, s.808, přístup 3.7.2012.

¹²¹ Viz Vavřinec z Březové, c. d., s. 225

¹²² Srv. tamtéž.

¹²³ Srv. J.V. Kratochvíl, c. d., s. 58-59. V údajích o velikosti konventu se shoduje starší literatura, aniž by udávala základ tohoto odhadu; částečně tyto informace můžeme potvrdit na základě studovaných pramenů (nekrologium, profesní listky, viz níže), i když počet řeholnic v konventu byl v raném novověku určitě nižší než ve středověku.

¹²⁴ Viz J. V. Kratochvíl, c. d., s. 62

¹²⁵ Srv. F. Ekert, c. d. s. 390. Ekert bohužel neuvádí spojitost mezi Janem z Kuchrova a konventem. Osobně jsem se této osoby nikde nedopátral.

¹²⁶ Tamtéž

¹²⁷ Viz výše.

¹²⁸ Většina obyvatel Českého království byla tehdy utrakvistického vyznání a od nich svatoanenský konvent těžko mohl očekávat výraznější hmotnou podporu.

¹²⁹ Viz <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/AZK%7CAnna/1156/charter>, kde je naskenovaná citovaná listina, přístup 4.7.2012.

¹³⁰ Viz. <http://www.mom-ca.uni-koeln.de/mom/CZ-NA/AZK%7CAnna/1073/charter>, přístup 4.7.2012.

V., čeští utrakvističtí stavové postavili na stranu protestantů. A právě i mnišky ze zmiňovaného konventu podepsaly revers, že s tímto odbojem souhlasí. Jejich přečin jim byl později Ferdinandem I., který válku spolu se svým bratrem Karlem V. vyhrál, odpuštěn se slovy: „*Nevěděly, co činí.*“¹³¹ Takže do druhé poloviny 16. století vstupuje konvent bez nějaké hmotné újmy, spíše je posilněn a získává si stále větší přízeň (katolických) pražských měšťanů.

4.4 Od poloviny 16. století do zrušení konventu Josefem II.

Ve 2. polovině 16. století se konvent u sv. Anny a sv. Vavřincerozrůstal. Ale na začátku 17. století již nebyly příjmy konventu nijak valné. Alespoň podle Františka Ekerta začal konvent ke konci 16. století chudnout. Z toho důvodu mnišky prodaly vesnice Lipno a Satalice¹³² V tomto období se mohu spoléhat pouze na dostupnou literaturu ke konventu, protože v pramenech, které jsou k dispozici, o této ekonomické krizi není žádná zmínka.

Přesto ještě v r. 1607 daroval nějaký dobrodinec Kašpar Blovský dominikánkám částku ve výši 200 kop míšenských grošů, kterých se použilo především na vymalování konventního kostela.¹³³ Co se však týká příjmu konventu z této doby, tak v urbáři konventu z roku 1615 se nalézají záznamy, který svědčí o příjmu konventu ve výši 517 kop a 57 grošů.¹³⁴ Nicméně to musel mít značně malý příjem, neboť rok na to, jak zmiňuje dostupná literatura, pomohla královna Anna manželka krále Matyáše konventu z finanční krize, a to opravami konventu i kostela, které stály 9 000 zlatých.¹³⁵ Roku 1618 pak ještě odkázala konventu z krumlovského panství roční důchod ve výši 500 zlatých.¹³⁶

Co se týká samotné třicetileté války, tak v pramenech, které jsem měl k dispozici, je jakoby ta doba naprosto vymazána. Nacházíme jednak útržkovité informace o správě konventních statků, jednak několik zpráv o vnitřním životě dominikánek. Snad to souvisí i s komplikovanou existencí konventu za války. Přesto můžeme na základně důkladnějšího pramenného výzkumu doplnit kusou výpověď F. Ekerta a další starší literatury.

Tak roku 1635 arcibiskupství opět potvrzuje konventu u sv. Anny a sv. Vavřince patronát nad kostelem sv. Linharta. Nejspíše byl někým zpochybněn, ale není řečeno kým. Další dokument je z roku 1641, kdy si zderazský probošt stěžuje na Jana Dolnomlýnského a jeho

---

¹³¹ Viz J. Zouhar, c. d., s. 200, J. V. Kratochvíl, c. d. s. 124, F. Ruth, c. d., s. 4 a F. Ekert, c. d., s. 390,

¹³² F. Ekert, c. d., s. 390.

¹³³ Viz J. V. Kratochvíl, c. d. s. 160.

¹³⁴ Srv. tamtéž

¹³⁵ Viz F. Ekert, c. d., s. 390, J. V. Kratochvíl, c. d., 161 a F. Ruth, c. d., s. 5

¹³⁶ Srv. F. Ekert, tamtéž.

manželku Voršilu, poddané mnišek konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, neboť se s nimi zmiňovaný převor setkal a oni se k němu zrovna zachovali nevhodně vzhledem k jeho společenskému postavení. A další prameny se týkají vnitřních záležitostí konventu, o kterých budu hovořit později.

F. Ruth uvádí, že zde žily řeholnice po celou dobu války naprosto bezpečně.¹³⁷ Jistě, samy řeholnice mohly klidně po celou dobu války přebývat v tichosti v konventu, ale v důsledku války nemohly být jejich příjmy nijak vysoké. A to i přesto, že neustále dostávaly například určitý peněžní obnos z držby kostela sv. Leonarda. Na druhou stranu rostly i výdaje konventu, jak dokládají např. prameny o vydržování vojenských regimentů samotným konventem.¹³⁸ A také dopis představené kláštera císařovně Eleonoře († 1686),¹³⁹ která byla manželkou Ferdinanda II. římského císaře († 1655). V tomto dopise z roku 1651 posílají mnišky Eleonoře blahopřání, které není blíže specifikované a poděkování za podporu. A prosí o vyplácení almužny 100 zlatých ročně (odvolává se na příslib z roku 1645), vyplácení patrně vázlo. Mohlo se stát, že v důsledku války na toto vyplácení neměla císařovna dostatek financí a po válce se na něj zapomnělo. Císařovna, jak se zdá, konventu opět začala vyplácet tuto taxu, alespoň se dá usuzovat z dalších dopisů, které byly z konventu adresovány císařovně.¹⁴⁰ Je třeba zdůraznit, že se již po druhé stáváme svědky toho, že konvent byl od královské rodiny, alespoň její ženskou částí značně podporován.

Až po třicetileté válce dochází k jakémusi znovuzrození konventu, jež souvisí i s obrodou katolické církve a řeholních institucí v českých zemích.¹⁴¹ V první řadě se setkáváme se známkami materiální obrody. Z archivních pramenů se dovídáme, že od roku druhé poloviny padesátých let 17. století opět odvádějí obyvatelé z vesnice Křeslic, konventu u sv. Anny a sv. Vavřince určité výnosy ze svých statků. Vlastně od této doby je převážná část archivních pramenů věnována především hospodářským záležitostem konventu.. Respektive se dovídáme, kdo zaplatil či spíše nezaplatil dávku konventu, která mu byla vyměřena. A tak máme například doklad o tom, že *urozený a statečný vladyka pan Fridrich Georger Galtbach vrchní písař při královském hradě odvedl úrok z vinic za minulý rok 1659*. A stejně tak na druhou stranu máme doklad z roku 1664 o dlužích *manželky Barbory a syna Karla*, které jim zůstaly po smrti Ondřeje Wlacha, jejího manžela a otce.¹⁴² A takových dokladů je v archivu

---

¹³⁷ F. Ekert, c. d., tamtéž.

¹³⁸ Srv. NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 1., sign. 54, 56 a 57.

¹³⁹ Srv. NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 1., sign. 59.

¹⁴⁰ Srv. tamtéž, sign. 60 a 61.

¹⁴¹ I. Čornejová, Úlohy církevních řádů ... Velké dějiny ...

¹⁴² Srv. NA Praha, ŘD sv. Anna fasc. 2., sign. 109.

celá řada. Je dobré si u těchto korespondenčních dokumentů povšimnout, jak v této době vypadalo typické oslovení příjemce, jímž byla sama převorka. Toto oslovení znělo:

„Urozené velebné a nábožné panně Anně Kateřině Příchovské z Příchovic kláštera svatě Anny a svatého Vavřince v Starém městě pražském převoře panně ke mně milostivé vrchnosti mé dědičné a laskavé, ponížený memoriál ode mne uvnitř podepsaného“¹⁴³

Třikrát do roka navštěvovala převorka statky a poddanské usedlosti náležející konventu. Máme i doklady o tom, že se prováděla i inventura všeho dobytka a plodin nacházejících se na těchto statcích. Jako příklad lze uvést soupis všeho, co se nachází na statku v Radlicích¹⁴⁴ Dokument je vskutku podrobný. Dovídáme se zde, kolik je na statku *krav dojných, býčků ročních, býčků pětiročních, psů ...*¹⁴⁵ Ale nejedná se zde pouze o zvířatech, avšak také o lidech (kolik je na statku sládků, učedníků atd.) a dokonce jsou v soupisu uvedeny i různé věci a pracovní náčiní (ubrusy pro čeled', „mlýnice“, vidle, hrabě a další).¹⁴⁶ Z těchto pramenů vyplývá, že konvent nedostával od svých poddaných pouze peněžní daně, ale také naturální (brambory, obilí, slepice atd.), jak bylo ostatně v té době obvyklé.

Zdá se, že ani v 18. století se konvent u sv. Anny nepotýkal s většími finančními problémy. Konvent dále získával podporu společnosti (zejména za Kateřiny Schlieslin), která umožnila i přestavby budov.¹⁴⁷

Nicméně rušení klášterů za doby panování Josefa II. se dotklo i konventu u sv. Anny a s. Vavřince, a to 21. května roku 1782. Samotné mnišky dostaly potom i výslužné. Podle Františka Ekerta měly však ještě jedno poslední přání, a to jestli mohou do své smrti zůstat v klášteře. Tomuto však nebylo vyhověno.¹⁴⁸ Tím tedy skončila historie mnišek kazatelského řádu v konventu u sv. Anny a sv. Vavřince na Starém městě pražském.

---

¹⁴³ Srv. NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc 2., sign. 80..

¹⁴⁴ Srv. Na Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2, sign. 115.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž.

¹⁴⁷ J. Zouhar, c.d., s. 201.

¹⁴⁸ F. Ekert, c. d., s. 391.

5. Život mnišek konventu u sv. Anny a sv. Vavřince v období od poloviny 16. století do počátku 18. století

O životě za zdi konventu je obecně k dispozici méně informací než poskytují prameny, hospodářského charakteru. Přesto lze na základě dochovaných písemností ukázat, jak probíhaly různé důležité události v životě konventu: volba převorky či obřad tzv. *věčných* slibů. Dozvídáme se také, zda měly mnišky povolené nějaké „zábavy“ či „dovolenou“. V této kapitole se tedy zaměříme na některé aspekty vnitřního života mnišek, poznatelné z dostupných pramenů.

5.1 Duchovní správa konventu

Duchovní správu konventu u sv. Anny a sv. Vavřince zabezpečovali až do doby husitských válek bratři kazatelského řádu z konventu od sv. Klimenta. Zdá se, že tu byl vždy zastoupen probošt a kaplan.¹⁴⁹ Jméno prvního probošta dominikánek je zachováno z r. 1395. Jejich pořadí není ani v následujícím období dochováno úplně. V r. 1395 to byl P. Seidl, r. 1396 je doložen P. Mauricius, Benedikt (r. 1409-1411) a Petr (r. 1414).¹⁵⁰ Je zajímavé, že tito duchovní na rozdíl od jiných ženských řádů nebydleli přímo v konventním komplexu. Důvodem pro to nejspíše bylo, že mezi oběma konventy byla poměrně krátká vzdálenost. Dominikáni měli ke svým sestrám blízko i po zániku konventu u sv. Klimenta: od r. 1626 působili u nedalekého kostela sv. Jiljí. Také na základě dnešní praxe se domnívám, že stačila návštěva duchovního jednou za den, kdy odsloužil mši svatou a posloužil mniškám jako zpovědník.

Za husitských válek byl, jak jsme již uvedli, konvent bratří kazatelského řádu u sv. Klimenta vypleněn. To znamená, že po celou dobu husitských nepokojů neměly zdejší mnišky žádné „řádové“ vedení. Lze snad předpokládat, že se tehdy o jejich duchovní potřeby starali světští kněží z okolí (u sv. Bartoloměje? Jiljí?). Nevíme např. nic o tom, jestli byli nějakí kněží přítomni ve „sběrném táboře jeptišek“, který u sv. Anny vznikl za husitství. Až roku 1479 je opět doloženo, že konvent u sv. Anny a sv. Vavřince navázal spojení s provinciálem řádu,¹⁵¹ nejspíše korespondenční cestou. Ke konci 15. století však zažívala mužská větev řádu krizi i v evropském rozměru, a to jak po stránce mravní, tak duchovní. V českých zemích byla

---

¹⁴⁹ Tamtéž, s. 389

¹⁵⁰ Tamtéž.

¹⁵¹ Viz J. V. Kratochvíl, c. d., s. 121.

tato krize ještě posílena důsledky husitství. Od sedmdesátých let 15. století se snaží generál řádu Leon de Mansuetis a rovněž český provinciál Augustin Pharrer o reformu. Ta v praxi vypadá tak, že do českých konventů jsou povoláváni bratři z cizích zemí (Itálie, Španělska či Polska), kteří se teprve musí naučit česky. Z toho důvodu není divu, že se o konvent u sv. Anny a sv. Vavřince spíše po duchovní stránce starají i nadále víceméně diecézní kněží. Jeden z nich byl i už mnohokrát zmiňovaný Václav Hájek z Libočan.¹⁵² Po jeho smrti se duchovní stránky konventu opět naplno ujímají bratři kazatelského řádu a nemáme žádné zprávy o tom, že by v této oblasti došlo v pozdější letech 17. století k nějaké změně.¹⁵³

Podotkl bych také, že podřízenost konventu u sv. Anny a sv. Vavřince dominikánům byla velmi značná, což odpovídá zvyklostem celého řádu (?) i situaci v řádech jiných. Převorka sice měla dohled nad životem mnišek v konventu a nad jeho ekonomickými záležitostmi, ale bez souhlasu provinciála nemohla žádná sestra, ba ani převorka samovolně opustit zdi konventu. Lze to velmi dobře vidět na povolení k lázeňské léčbě v r. 1677 či na vztahu mezi konventem a kongregací sv. Ludvíka.¹⁵⁴

5.2 Volba převorky

Převorka byla volena členkami své komunity, a to vždy na dobu tří let (tj. nikoli doživotně, jako tomu bývalo u kontemplativních řádů, např. u cisterciáček či benediktinek). K samotné volbě se nám dochovalo ze staroměstského konventu dost pramenů, i když ne vždy šlo o dokumenty popisující samotnou volbu. Nyní se však pokusíme o popis procesu této volby, který provedeme na základě volebního protokolu z roku 1666, kdy byla do úřadu jmenována Žofie Ludmila Mladotová.¹⁵⁵

Volbu nové převorky vyhlašuje provinciál řádu, a to na popud podpřevorky: „Když termín a konec povinností a ouřadu převorovské již jmenované velebné panny matky 12. Jiuly vyšel a prominul, dožádání jsme od velebené panny matky subpřevory sestry Kateřiny Schsitlin... abychom jim propůjčili den k takovému volení.. Jejímšto prosbám jakožto slušným a

---

¹⁵² Václav Hájek z Libočan byl především kazatelem v kostele sv. Tomáše na Malé Straně. Avšak v posledních letech svého života se uchýlil právě do konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, kde mu mnišky upravily byt. Zde vypomáhal v kněžské službě místnímu dominikánskému proboštovi, a to až do r. 1553, kdy zemřel a byl v místním kostele pohřben. Viz J. V. Kratochvíl, c. d., s.121-122. Lze jen doplnit, že podle řádové tradice mnišky u sv. Anny opravdu mívaly ve svém konventu domov pro kněze (viz osobní rozhovor autora s jednou mniškou z pražského konventu v Lysolajích, 2. 6. 2012)

¹⁵³ J. V. Kratochvíl, c. d., s. 122.

¹⁵⁴ Oba příklady viz podrobněji níže.

¹⁵⁵Srv. NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc.2., č. sign. 114. Viz přílohy, kde je uveden celý přepis volebního protokolu.

spravedlivým žádosti učiniti chtějíce všech obyčejům a nařízením k takovému novému volení patřících zákona majíc...¹⁵⁶

Provinciál se této volby i zúčastňuje, avšak je pouhým pozorovatelem, respektive dohlíží na legitimitu volby: „*a podle konstitucí našich znovu volena jest v přítomnosti naší a P. převora u s[vatého] Jiljí.*“¹⁵⁷

Ze zápisu je ale zřejmé, že ne všechny sestry měly volební právo. Volily pouze ty, které, jak se dovídáme, k tomu měly hlas a moc: „... *a od jinších panen moc a hlas k takovému volení majících, abychom jim propůjčili....*“¹⁵⁸ Lze se domnívat, že z tohoto volebního práva byly vyjmuty novicky a laické sestry.

Tento dokument nám potvrzuje i tu skutečnost, že převorka vykonávala svůj úřad po tři roky a pak musela proběhnout nová volba: „*Jakož po vyjití třech let pořád zběhlých šťastného řízení velebné panny matky Žofie Ludmily Mladotové převoriše kláštera našeho svaté Anny v starém městě pražském, podle svatých konstitucí a ustanovení našich k novému volení potřeba...*“¹⁵⁹

Co však je velmi zajímavé na tomto dokumentu, je fakt, že jmenovaná Žofie Ludmila Mladotová, již alespoň jednou převorkou byla, a protože byla znovu zvolena, musel pro ni nejspíše sám převor vyžádat dispens u samotného magistra generála řádu, aby mohla tento úřad znovu vykonávat: „*Nicméně majíc obzvláště dispensati a dovození od nejvelebnějšího patera magistra generala celého řádu našeho, který osmého dne máje léta běžícího na naši obzvláštní žádost a vyhledávání jest otcovsky dovolil, aby bez očekávání prodlení času od konstitucí a ustanovení řádu našeho poručeného a nařízeného, zase znova k té povinnosti a ouřadu volená býti mohla.*“¹⁶⁰ A jak víme z pramenů, nebyla to její první ani poslední volba. Opakované zvolení téže řeholnice do vedoucího úřadu, jež bylo v rozporu s nařízeními řádu, naznačuje patrně nedostatek vhodných osob ve staroměstském konventu.

V poslední části dokumentu pak provinciál staronovou převorku slavnostně jmenuje do jejího úřadu: „Pročež zřízením listu přítomného, a mocí ouřadu našeho velebnou pannu matku sestru Žofii Ludmilu Mladotovou dáváme, představujeme a potvrzujeme za převoru hlavu a mater jmenovaného kláštera našeho svaté Anny, a tak danou představenou vyhlášíme, dávající Vám v tom, a nad jmenovaným klášteře všelikou moc a hodnost...“¹⁶¹ Přitom ji

---

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tamtéž.

¹⁵⁸ Tamtéž.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž.

¹⁶¹ Tamtéž.

nabádá k tomu, aby svůj úřad vykonávala „pilně“, což můžeme chápat jako svědomitě: „Přikazujeme Vám velebné p[amě] matce převořiši v moci poslušenství svatého ihned takový ouřad převořiše přijaly, a ten dle možnosti vaši pilně vykonávaly.“¹⁶²

Ostatním sestrám přikazuje aby svoji představenou konventu měly v lásce a úctě: „Těž přikazujeme všem vůbec a jedné každé, obzvláště jakýmkoliv způsobem k jmenovanému klášteru osobám přináležejícím, aby Vás jakožto pravou a pořádně potvrzenou převořiši uctivě přijaly, měly a ctily.“¹⁶³

K volbám či jmenování převorek najdeme v archivu konventu, u sv. Anny a sv. Vavřince, z něhož hlavně vychází má práce pro období 17. století řadu dalších písemných zmínek, a to nejenom česky, ale při volbě Kateřiny Schlieslin (1675 – 1681?) i německy.¹⁶⁴ Nejspíše se bral ohled i na mateřský jazyk zvolené převorky. Do konventu totiž vstupovaly, jak mnišky mluvící českým tak německým jazykem. Patrně však záleželo také na tom, jestli se s konkrétním dokumentem jeptišky obracely na nějaký konkrétní úřad či autoritu, kde převládala komunikace v tom kterém zemském jazyce.

V archivu tohoto konventu však nenacházíme jen záznamy o proběhlých volbách, avšak i další prameny, které se voleb bezprostředně týkají. Takovými prameny jsou například i dopis, který napsal v ve výše citovaném dokumentu zmiňovaný bratra Albert Franciscus Seydelius, který žádá právě konvent u sv. Anny a sv. Vavřince o novou volbu převorky, neboť stávající převorce již vypršel mandát.¹⁶⁵ Takže se můžeme domnívat na základě dochovaných pramenů, že samotné sestry si buď nehlídaly řádně termín nové volby anebo převorka byla velmi oblíbená, až sestrám nepřišlo nutné volit si novou převorku.

Z tohoto období se dá sestavit jmenovitý seznam převorek, bohužel však neúplně, a to právě jen na základě dochovaných volebních protokolů anebo pramenů, kde je převorka jmenována.¹⁶⁶ V žádné dostupné publikaci ke konventu u sv. Anny a sv. Vavřince se totiž žádný takový seznam v úplnosti nevyskytuje.

V archivu nalézáme ale i dokumenty, kde vystupují další převorky, jejichž úřadování lze jen obtížně časově vymezit. Z toho důvodu je ani nemohu zařadit do výše napsaného seznamu. Mezi ně patří například Maxmiliána Apollonie Chanovská z Dlouhé Vsi,¹⁶⁷ která má velmi pravděpodobně příbuzenskou vazbu na jezuitského kněze a misionáře Vojtěcha

---

¹⁶² Tamtéž.

¹⁶³ Tamtéž.

¹⁶⁴ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2, sign. 138.

¹⁶⁵ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2, sign. 104.

¹⁶⁶ Viz přílohy, seznam převorek v letech 1541 – 1678.

¹⁶⁷ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 5., sign. 366.

Chanovského z Dlouhé vsi.¹⁶⁸ Mezi zatím nedatované převorky patří též Marie Walburga Bichinobá¹⁶⁹ či Augustina Rybová.¹⁷⁰

Některé převorky měly i přízvisko, což v 17. století není u prostých lidí zrovna obvyklé. Dokonce některé z převorek mají i přídomek (Voršila Kavanská **z Burgeru** Maxmiliána Apollonie Chanovská **z Dlouhé Vsi**). Tohle jenom potvrzuje, že za převorky byly voleny pouze panny ze šlechtických nebo vysoce měšťanských kruhů. Sám se o tom zmiňuje i F. Ekert, když uvádí (bez konkrétnějšího udání pramene): „*řeholnice v tomto klášteře byly panny ze stavu šlechtického nebo měšťanského.*“¹⁷¹

Stejně jako tomu bývá u jiných klášterů, tak i tady lze poznamenat, že pokud nějaký šlechtický rod konventu prokazoval svou hmotnou přízeň, často jeho členky vstupovaly také do kláštera ke sv. Anně a sv. Vavřince, a to i po několik generací. Proto se setkáváme s tím, že na převorský úřad nastupuje Kateřina Příchovská z Příchovic a o pár let později nastupuje na stejný úřad i Anna Kateřina Příchovská, o jejich příbuzenském vztahu se dá jen těžko pochybovat.¹⁷²

5.3 Vstup žadatelky do řádu a činění věčných slibů

Samotný vstup do řeholního života nebyl tak jednoduchý jak by se mohlo zdát. Na druhou stranu doba k činění věčných slibů oproti dnešní době, byla relativně kratší.

V archivu zrušeného kláštera dominikánek se nachází velmi zajímavý, nedatovaný seznam věcí zhruba z druhé poloviny 17. stol., které, jak sám pramen praví: *Duchovnímu stavu náleží.*¹⁷³ Jméno dotyčné sestry však není uvedeno. Z něho se též dovídáme, že vstoupit do konventu nebylo pro rodinu samotné dívky vůbec levnou záležitostí. Pro představu předkládám, alespoň úryvek z tohoto seznamu:

Předně jedny čistotné šaty v kterých by mohla jako nevěsta po klášteřích jezdit. Druhý nevěstky francouzský šaty, přímo blažený prsten zlatý zas nubovací. Korunu na hlavu s drátů

¹⁶⁸ Vojtěch Chanovský se narodil roku 1581. Gymnázium vystudoval na jezuitských kolejích v Praze a Českém Krumlově. Roku 1601 vstoupil k jezuitům. Od r. 1615 se zapojil do rekatolizačních misii na Moravě. V r. 1623 až do své smrti r. 1643 byl pak pověřen misionářskou činností především v Prácheňském kraji. Viz Mgr. Petr Havlíček SJ, Pater Vojtěch Chanovský - Světec nebo fanatik?, Přednáška pro konferenci Barokní jezuitské Klatovy, Klatovy 28. 4. 2007, přednáška je volně ke stažení na <http://www.katakomby.cz/jezuiteaklatovy/jezuite/svecetnebofanatik.aspx> - oficiální stránky Klatovských katakomb, přístup 28. 7. 2012

¹⁶⁹ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna., fasc. 5, sign. 399.

¹⁷⁰ Srv. tamtéž, sign. 400.

¹⁷¹ F. Ekert, c. d., s.389.

¹⁷² K rodu Příchovských z Příchovic, z něhož mimochodem později vzešel i jeden pražský arcibiskup, srov. alespoň Jan Halada, Lexikon české šlechty, Praha 1992, s. 119.

¹⁷³ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna., fasc. 5., sign. 352.

dělanou, pro p[ány] páteři 6 věnců, pro mladších 6 pánů věnce budeti v kostele a pro dva brautři 12 svíce voskových budeti v kostele

*hábity 3, plášť 1....střevíce 2 páry, punčoch barevných, tmavých 2 páry. pantofle 1,.... košily 12, povlečení šestero i s prostěradly, na deku menších prostěradel 6.....šátků 6 tuctů, čepců 2 tucty... hrníček na polévku 1, misek 6 a talířů 6...*¹⁷⁴

Může se zdát absurdní, že měla mít tolik věcí k dispozici adeptka řeholního života v komunitě, která se hlásila k řeholní chudobě v duchu evangelních rad. Avšak zdá se mi, že na začátku soupisu je patrně mezi řádky popsáno, jak by mělo vypadat její přijetí do konventu, neboť bílé šaty a zlatý prsten symbolizují to, že se dívka hodlá zasnoubiti a odevzdat se plně Kristu jako jeho nevěsta. Samotné pak ježdění po konventu můžeme brát jako oznámení, že do konventu chce vstoupit nová panna.

Ke konci tohoto seznamu se dozvíme, že:

Když do noviciátu [je nejspíš přijata, pozn. autora] dá p[annám] sestrám na koláče 6 fl[orénů], když do svatého řádu přijatá je 18 fl[orémů]. Když do noviciátu [opět nejspíš přijata] dá velebné panně matce dukát a magistrovi (řádu) taky jeden po 4 fl[orénech]. Diskreci při oblačení¹⁷⁵ panu paterovi provinciálovi 3 dukáty po 4 fl.¹⁷⁶

Z tohoto úryvku je patrné, že panna (respektive její rodina), která vstupovala do konventu, si musela každý slavnostní obřad a rovněž následnou hostinu nějak zaplatit. Domnívám se, že v té době to nebylo nic neobvyklého. Kněží totiž nebyli placeni státem, ale za jednotlivé liturgické úkony, kterých se zúčastnili. Peníze, které se dávaly představené konventu, byly nejspíše použity na samotný provoz konventu.

O průběhu obřadů, které přináležely ke vstupu do kazatelského řádu, se v dostupné literatuře či v pramenech zmiňuje pouze F. Klutschak.¹⁷⁷ Na základě jeho poznatků a pramenů, které se o některých obřadech taktéž částečně zmiňují, a s přihlédnutím k dnešní praxi se pokusíme o malou rekonstrukci.

Jak už jsme výše napsali, žadatelka o vstup do kazatelského řádu musela svůj úmysl přednést provinciálovi řádu a určitě i převorce konventu. Potom se zkoumal její duševní a fyzický stav, rodinné a finanční poměry.¹⁷⁸ Po splnění výše uvedených kritérií a zajištění zmiňované výbavy byla s největší pravděpodobností přijata mezi kandidátky. Nanejvýš do

¹⁷⁴ srv. tamtéž

¹⁷⁵ Nejspíš se myslí obřad oblaček,

¹⁷⁶ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 5., sign. 352.. Taktéž i F. Klutschak, c. d., s. 84, uvádí jeden ze soupisů.

¹⁷⁷ F. Klutschak, c. d.

¹⁷⁸ Tamtéž, s. 81.

několika týdnů¹⁷⁹ mohla mít obláčky, což je obřad neveřejný¹⁸⁰ a beze mše, ale jak již víme, probíhal za přítomnosti provinciála.¹⁸¹ Při tomto obřadu je dívka oblékána do řádových šatů a vstupuje do noviciátu. Samotný vstup do noviciátu pak probíhal tak, že kandidátky ležely uprostřed kostela tváří k zemi před převorkou a ta se jich zeptala: „Čeho si žádáte?“ Jejich odpověď pak zněla: „Božího milosrdenství!“ Tímto způsobem tedy byly kandidátky přijaty do noviciátu, a tím i do kolektivu ostatních sester. V samotném období noviciátu se pak hlavně dbalo na dodržování řádové kázně. Během noviciátu se tedy mnišky musely pilně učit v dokonalé zručnosti a přesnosti, což byl pro tyto mnišky snad největší problém.¹⁸² Bohužel, nemůžeme určit, jak dlouho v tomto období setrvala dívka v noviciátu, popřípadě jestli činí nějaké časné sliby.¹⁸³ Každopádně po nějaké době – snad dané i individuálním průběhem přípravy – a na doporučení novicmistrové¹⁸⁴ je mniška připuštěna k věčným slibům. A právě v archívu nalézáme profesní lístky vztahující se k této slavnosti. Zde předkládáme plné znění jednoho z nich:

„Já sestra Žofie Mladotka činím profesy a slibuji Pánu Bohu všemohoucímu a blahoslavené Panně Marii i svatému Dominiku a tobě ctihodný a vysoce učený otče Ambrozio Bohne, svatého Písma Prefectatovi na ten čas převoru svatého Jiljí v Starém městě pražském vikárovi provinciálskému po České zemi, na místě nejdůstojnějšího mistra Nikolaj Rudolfi[ho] řádu kazatelského generála, i jeho potomkům a budoucím a tobě velebné Anně Kateřině Příchovské na ten čas převoře kláštera sv. Anny, podle regule svatého Augustina a ustanovení řádu kazatelů, že tobě a tvým potomkám, chci poslušná býti, až do smrti. K tomu mě dopomáhej Bůh Otec i Syn i Duch svatý, amen“

Die 26. July

---

¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Neveřejný, i když mohli být k tomuto obřadu přizváni blízcí příbuzní, je z toho důvodu, aby se dívka mohla svobodně po celou dobu noviciátu rozhodnout, jestli do řádu chce vstoupit či nikoliv a nedělala své rozhodnutí pod tlakem širší veřejnosti, která by si mohla myslet, že porušila svůj slib. Viz rozhovor autora s P. Antonínem Krasuckim OP, 12.7.2012.

¹⁸¹ Domnívám se tak na základě věty: „Diskreci při oblačení“¹⁸¹ panu paterovi provinciálovi 3 dukáty po 4 fl. “ Viz NA, Praha, ŘD sv. Anna., fasc. 5., sign. 352.

¹⁸² F. Klutschak, c. d., s. 81 – 82.

¹⁸³ Tyto sliby jsou na období roční, tříroční, popřípadě pětiroční, po tuto dobu se dnes může dívka stále rozhodnout, jestli do řádu vstoupí natrvalo či nikoli. Na základě rozhovoru autora s P. A. Krasuckim OP, 2.6.2012.

¹⁸⁴ Mniška která má na starosti přípravu novicetek k životu v konventu, pozn. autora.

Tento podrobně napsaný profesní lístek nám ukazuje, nejenom kdo tuto profesi činí, ale hlavně komu a čím se výše jmenovaná mniška Žofie Mladotka, mimochodem budoucí převorka (1660–1663 a 1666–1669), zavazuje. A zároveň si povšimneme i sestupné hierarchie, jíž ve slibu používá. Nejdřív totiž slibuje poslušnost Bohu, Panně Marii, sv. Dominikovi a pak teprve provinciálovi, který ale je zde na místě generála řádu a až na posledním místě skládá svůj slib do rukou samotné převorky. Žofie Mladotová se však tímto slibem nezavazuje jen k poslušnosti, jak se zde vyslovaně uvádí, avšak domnívám se, že také samosebou k čistotě¹⁸⁶ a k chudobě, tedy ke všem třem evangelijním radám.¹⁸⁷

Dochované profesní lístky opět dokládají dvojjazyčnost konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, protože jsou zde česky i německy¹⁸⁸ psané lístky. To ukazuje zároveň na to, že mniškám se nedostávalo takové vzdělanosti a znalosti latiny, jako bratřím téhož řádu. A i když řád během 16 i 17. století procházel řadou krizí, a to jak ve vnitřní kázni, tak sem pronikaly i krize i z venku, hlavně za válečných dob, přesto se na formě a obřadu tohoto obřadu věčných slibů, nic neměnilo, jak dokládají samotné profesní lístky.

Ohledně přijímání sester se v archivu dochovaly i další prameny, kteří přímo nesouvisejí s výše popsanými přijímacími obřady. Ale svědčí spíše o proslulosti a rozrůstání tohoto konventu či kazatelského řádu. První dokument svědčí totiž o panně Lidmile, která je zde ke sv. Anně a sv. Vavřinci poslána na převýchovu.¹⁸⁹ Patrně nedodržovala kázeň, která od ní byla vyžadována. Zvláštní na celé záležitosti však je, že dívka byla z kláštera ve Světcí, a ten vůbec nepatřil ke konventům ženské větve kazatelského řádu. Byl to totiž klášter řádu křižovnic Božího hrobu.¹⁹⁰ Nejspíše však vzhledem k tomu, že se jednalo o rytířský řád, který se jako ostatní rytířské řády řídil Augustinovou řeholí, což kazatelský řád rovněž, měla tato

¹⁸⁵ NA, Praha, ŘD sv. Anna..., fasc.1, sign. 49. Viz přílohy, znovu přepis i s fotografií originálu.

¹⁸⁶ Tj. života v celibátu.

¹⁸⁷ Evangelijní rady ve své rozmanitosti jsou předkládány každému Kristovu učedníkovi. Dokonalost lásky, k níž jsou všichni věřící povoláni, ukládá těm, kteří dobrovolně přijmou povolání k zasvěcenému životu, povinnost zachovávat čistotu v celibátu pro Boží království, chudobu a poslušnost. A slib zachovávat tyto rady ve stálém životním stavu uznaném církví charakterizuje Bohu „zasvěcený život“. Viz http://www.katechismus.cz/paragraf.php?sel_paragraf=915, paragraf 915 - jedná se Katechismus katolické církve, přístupný v online podobě. Správce stránek je Karmelitánské nakladatelství přístup, 14.7.2012.

¹⁸⁸ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna fasc.1, sign. 50. Viz. přílohy, přepis profesního lístku Kateřiny Schieslin i s fotografií originálu..

¹⁸⁹ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc.1, sign. 16a.

¹⁹⁰ Tento řád začal vznikat během první křižové výpravy do Jeruzaléma (r. 1095), kdy se kolem Godfreye z Bouillonu, začala tvořit skupina mužů, jejímž hlavním úkolem bylo chránit samotný Boží hrob. V roce 1113 byl tento rytířský řád schválen i papežem Paschalísem II. Řád se potom rozrostl i na jiná území, kde členové řádu hlavně opatrovali poutníky na svatých místech a řád se dočkal na konci dvanáctého století i své ženské větve. V obci Světec pak ženský klášter tohoto řádu založila blíže neurčená Vratislava roku 1225. Viz <http://www.order-of-the-holy-sepulchre.org/hist.html> - webové stránky řádu v anglické mutaci, 14.7.2012 a <http://www.obec-svetc.cz/napsali.htm> - oficiální stránky obce Světec, 14.7.2012.

řeholní společenství, alespoň něco společného. A jak víme, sám sv. Dominik založil ženskou větev svého řádu v klášteře Prouille, a to tím, že pannám, které v tomto klášteře žily, dal pevný řád a disciplínu (viz kap. Ženská větev řádu neboli II. řád). A také se jistě vědělo o stálosti konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, který nezničila žádná válka či krize uvnitř řádu. Tato fakta si nejspíš uvědomoval i pražský arcibiskup, neboť na jeho příkaz, zde tato panna Lidmila setrvala.¹⁹¹

Druhým dokumentem o přijímání do kláštera sv. Anny je pak povolení pro vdovu Ludmilu z r. 1701, aby mohla obléknout řádový šat.¹⁹² Toto povolení může udělit podle dokumentu pouze magistr řádu sídlící v Římě. Avšak musíme si uvědomit, že šlo o zřejmou výjimku a ne o nějaký precedens. Magistr v tomto případě musel prostudovat žádost nejspíše s největší opatrností a daná Ludmila musela být buď bezdětná nebo její děti již byly dospělé. A ve většině případech, kdy se žena stala vdovou, tak nežádala o vstup do kazatelského řádu, spíše vstoupila do tzv. laického III. řádu anebo žila v blízkosti konventu i se svými dětmi v duchu odkazu sv. Dominika. Tak tomu bylo například u paní Sibylky matky sv. Zdislavy.¹⁹³

Počet mnišek v samotném konventu u sv. Anny a sv. Vavřince byl ve sledovaném období dosti proměnlivý. Jak už víme, tak prvotní stavba konventu byla postavena pro maximální obsazení konventu v počtu čtyřiceti řeholnic.¹⁹⁴ Tento počet se celkem naplňoval, až do doby husitských válek, kdy řeholních sester sem shromážděných z jiných klášterů bylo o mnoho více (viz kap. kapitola Stručná historie konventu...), i tento počet však dokázal svatoanenský konvent pojmout. Konkrétních dokladů pro osazenstvo kláštera – kromě jmen převorek – ve středověku ale mnoho nemáme.

V době 16. a 17. století napočítáme v konventu zhruba 15 mnišek.¹⁹⁵ Nejspíše je to z důvodů politických i náboženských, kdy především v Čechách je v do 20 let 17 stol. značný vliv utrakvistické šlechty. A v době rekatolizace od r. 1627, kdy bylo vydáno Obnovené zřízení zemské pro Čechy, snad tento proces nepostupoval nějakým rychlým tempem, jak bychom si nejspíš představovali. Avšak v r. 1676 jich už napočítáme 52. O čtyři roky později přichází do kraje morová epidemie a mnišky dostávají povolení od vedení řádu k

---

¹⁹¹ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc.1, sign. 16a.

¹⁹² NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2., sign 144.

¹⁹³ Viz Zdeněk Kalista, Blahoslavená Zdislava z Lemberka, Zvon, Praha 1991, 2. kapitola. Sv. Zdislava narozena asi r. 1220 v Křižanově.. Česká světice, proslula svatostí života jako manželka (provdána za Havla Markvartic), matka čtyř dětí a pečovatelka o chudé, nemocné a všechny jakkoli potřebné. Zemřela r. 1252 na Lenberku. Viz <http://www.iencyklopedie.cz/zdislava-z-lembarka/>, přístup, 15.7.2012.

¹⁹⁴ Viz. Srv. J.V. Kratochvíl, c. d., s. 58-59. Usuzuje se tak zejména z rozměrů stavby.

¹⁹⁵ J. Zouhar, c. d., s. 201.

přestěhování, ale bohužel to nestihly. Takže tato nákaza zahubí znatelnou část konventu.¹⁹⁶ V 18. stol. století, nejspíše vlivem osvícenství, pak začala slábnout mezi dívkami obliba o vstup do kazatelského řádu, a tak v roce 1782 před zrušením konventu zde bydlelo, jak již jsme se zmínili, pouze 14 mnišek.¹⁹⁷

5.4 „Světská“ zábava a „dovolená“ mnišek

Název této podkapitoly může, přiznávám, poněkud překvapit. Mnišky, jak víme vyplňovaly běžný den modlitbou a ruční prací.¹⁹⁸ Přesto si mnišky užily alespoň trochu „světské“ zábavy či „dovolené.“ I o těchto skutečnostech máme pro konvent u sv. Anny a Vavřince dochované prameny.

Jedním z nich je synopse hry o Máří Magdaléně, která sice není datována, ale podle písma se dá odhadovat, že byla napsána ve druhé polovině 17. stol.¹⁹⁹ Je i zvláštní, že hra se měla hrát v německém jazyce, spíše bych totiž očekával český jazyk s ohledem na přemíru českých dokumentů v archivu. Tento divadelní výstup se sice zakládá na evangelijní skutečnosti života Máří Magdalény, jako obrácené hříšníci, ale vlastní divadelní příběh je smyšlený.

Na začátku hra d'ábel touží po duši Máří Magdalény, a tím je také postaveno před oči člověka nebezpečí, propadnutí hříchu: „...*streitten umb die Seel Magdalena, wird darbey die grose gefahr eines Jedsünders vor augen gestelet.*“²⁰⁰

Tato tužba se d'ábloví opravdu vyplní. Do toho ale přichází Kristus, symbolizovaný opravdovým pastýřem, který si stěžuje na své stádo a snaží se k němu navrátit Magdalenu, avšak marně: „*Christus der wahre hirt, beklagt sich über sein Schäflein, bemüht sich solches nemblich Magdalena zu der herdt zu bringen, aber vergebens.*“

Kristus (se však nevzdává) a znovu vystupuje. Přitom líčí utrpení, která čekají hříšníky, Magdalena je vyčerpána, chce se obrátit, ale tři nepřátelé duše ji znovu přivedou k dřívějšímu životu v rozkoších: „*Christus ermahnet abermahlen mit Vorstellungen alerhand Peinen der Sölenn von Schlaf der Sinden aufzuwacken, Magdalena Ershröcket, gedenket sich bekehren wird aber von denen drei Seelen feinden von Neüen wieder abgewan[dt] und ins Vorrige freüden Leben verharrendt beredet.*“²⁰¹

---

¹⁹⁶ J. Zouhar, c. d., s. 201.

¹⁹⁷ Viz kapitola Stručná historie konventu..., podkapitola Od poloviny 16. století do zrušení konventu Josefem II.

¹⁹⁸ Viz výše, kapitola Ženská větev řádu..., podkapitola Fungování a správa II. řádu.

¹⁹⁹ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 5., sign. 385. Viz přílohy – celý přepis synopse hry o Magdaléně i s českým regestem.

²⁰⁰ Tamtéž.

²⁰¹ Tamtéž.

Kristus však Magdalénu, přece jenom dostane na svoji stranu, a to při druhém výstupu druhého dějství, kdy Magdalena je se sobě podobnými na hostině a veselí se. Tu se objeví nějaký břichopásek, který jí činí různé návrhy: „*Magdalena mit ihres gleichen an einer Mahlzeit, erlustiget sich, wobey sich ein Schmarotzer einfindt, welcher allerhand intermedia machet.*“²⁰²

Magdalena tedy vstane od stolu, chce se připojit ke společnosti, ale v tom ji zadrží Kristus, a pak ji hrom srazí k zemi: „*Magdalena aufstehendt von der taffel wilenns sich zu der geselshafft zu verfügen, wird von Christo abgehalten, von den göttlichen aug auß von einer donnerheilhl zur Erden geworfen.*“²⁰³

Magdalena poté lituje svých hříchů a kaje se: „*Magdalena bereüet ihre Sinden und würcket grose.*“²⁰⁴

Nakonec Magdalena musí postoupit ještě před smrtí velký spor s pekelným nepřítelem, ale s pomocí strážného anděla zvítězí a Kristus ji utěšuje: „*Magdalena muß vor ihren Endt ein grosen Streith mit den höllischen Feýndt außstehen, erhalt endlich mit beýstandt des Schutz Engels den Sieg, nach welchen sie Christus tröstet.*“²⁰⁵

Zde je malé shrnutí děje celé hry. Jak vidíme, hra sice pojednává o životě Máří Magdalény, ale především naskýtá samotnému člověku nebezpečí hříšného života, avšak také správné východisko, pokud mu propadne.

Podle archivního dochování je zřejmé, že hra byla svázaná s konventem u sv. Anny a sv. Vavřince. I její důraz na pokání odpovídá duchovnímu směřování kazatelského řádu. Otázkou zůstává, kdy a kde mnišky toto divadlo hrály. Jestli jenom v uzavřených prostorách konventu nebo bylo určeno například pro chovanky, které zde vydržovaly? A další otázkou je kdo hrál postavu Ježíše? Domnívám se však, že pokud to bylo, alespoň pro ty chovanky, tak postavu Ježíše mohl hrát dominikánský kněz od sv. Jiljí, případně ale také v převlečení jedna ze sester

Pramen z r. 1677 pojednává i o lékařském potvrzení pro mnišky, aby se mohla konkrétně převorka i se sestrou Annou Columbou vydat v případě nemoci do Karlových Varů.²⁰⁶ V samotném dokumentu, který je psán latinsky, se píše:

„*Attenta constitutione valetudinana venerabilis et religiosae sororis
Maria Catharina Schiesllin priorissa ad s[anctam] Annam sacri ordinis
Predicatorium Praga nec non sororis Anna Columba noctitim eiusdem*

---

²⁰² Tamtéž.

²⁰³ Tamtéž.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ Tamtéž.

²⁰⁶ Srv. NA ŘD sv. Anna, fasc. 2., sign. 137.

*ordinis, iudico ere sanitatis esse, ut hoc eminente vere, cura thermarum
Carolinarum utantursiquidem animeaffectus contumaces alis mediis alis
dispelli nequeunt.*²⁰⁷

Zde je tedy důkaz toho, že mnišky mohly vyjet i na ozdravnou kúru do lázní, což pro tento řád a řeholnice v raném novověku vůbec není nic zas tak neobvyklého.²⁰⁸ Termín *animaeffectus contumaces* – *vzdorné mysli*, který byl hlavním důvodem této lázeňské léčby, přímo nabádá k tomu, že by se mohlo jednat o nějakou rebelii či alespoň vzpurnost vůči představeným. Osobně se však domnívám, že se spíše hovoří o nějaké nemoci. Když však připustíme i druhou možnost, tedy že zmiňované sestry již byly pro svůj vzdor vůči představeným nebo samotnému konventu k nesnesení, tak zkrátka byly poslány do Karlových Varů. Avšak vzhledem k tomu, že se jedná o zdravotní doporučení, které podepsali čtyři lékaři, tak se spíše přikláním k prvnímu vysvětlení oněch „vzdorných hlav“.

Z tohoto výše citovaného dokumentu také vyplývá, že každé vycestování ven z konventu mimo kontrolu na poddané statky musel povolit provinciál řádu. Vyjížděky tohoto typu nebyly tak časté. Nelze však pochybovat o tom, že mnišky, které byly především z bohatých aristokratických a patricijských rodin, navštěvovaly své příbuzné, samozřejmě se o tom tak často nemluví, a to ze dvou důvodů. Prvním z nich je nedostatek pramenů a ten druhý důvod je zcela zřejmý, aby se neporušil kladný obraz, který měl mít konvent kontemplativního řádu ve společnosti. Lidé totiž věřili a dodnes někteří věří, že tyto řády jsou zde hlavně pro to, aby se jejich příslušníci po celý život modlili a žili v naprostém odevzdání Bohu, jakékoli úlevy by pak tito lidé mohli brát za porušení řeholní kázně, kterou slibovali při vstupu do konventu.

---

²⁰⁷ Tamtéž. Volný překlad tohoto listu zní: *Toto je pozorné zdravotní doporučení ctihodné a zbožné sestře Marii Kateřině Schlliestin převorky od svatě Anny svatého řádu kazatelského v Praze a sestře Anně Columbě téhož řádu.. Soudím opravdu, že by bylo ke zdraví, aby toto nadcházející jaro, užily péče Karlovarských lázní, pokud nebudou jejich „vzdorné mysli zahnány“ jiným způsobem.* Překlad autor.

²⁰⁸ J. Zouhar, c. d., s. 203.

5.5 Úmrtí v konventu, poslední cesta zemřelých mnišek

Mnišky v konventu žily prakticky od svého přijetí až do smrti, málokterá si zažádala o povolení z řádu vystoupit nebo jen o přesun. Takové případy tady byly, avšak pro tento konvent se žádné zprávy tohoto typu nedochovaly, alespoň pro dobu, kterou se tato práce zabývá.²⁰⁹ I když nemůžeme popřít, že k přesunům mnišek docházelo, nicméně nebyly tak časté jako u bratrů. Takže se mnohokrát/většinou stalo, že tam, kde dívka slibovala před Bohem poslušnost, čistotu a chudobu, také zemřela.

Ale jak víme z dochovaných pramenů, za pohřeb, který se odehrál v konventním komplexu, nebyl levnou záležitostí. Účty z těchto pohřbů se nacházejí v archivu kláštera pouze dva.²¹⁰ Z těchto pramenů však není zřejmé, jestli se jedná přímo o zemřelé mnišky, které v konventu pobývaly. První pohřeb se totiž týkal panny Marie Anny Údrčské z Údrče. Samotné označení „panna“ nemusí zrovna znamenat, že se jednalo o obyvatelku konventu. Spíše jsem toho názoru, že se jednalo o jednu z chovaneček konventu anebo o dívku, která čekala na vstup do noviciátu.

Druhý pohřeb se týkal hraběnky Wahové, za kterou se má zvláště přimlouvát sestra Marie Ossanna. Hraběnka jistě nebyla přímo členkou konventu. Domnívám se tak na základě opět oslovení, protože v pramenech je mniška buď oslovoována jako „sestra“, pokud se jednalo o převorku, pak se hovoří o „velectěné panně matce“. V tomto případě se nejspíše jedná o hraběnku, která pobývala v prostorách konventu vystavěných za převorky Kateřiny Schlieslin (1675 – 1681?), které byly vyhrazeny pro starší šlechtičny na dožití. Je tedy dosti pravděpodobné, že hraběnka Wáchová/Wahová byla jedna z nich.

Nyní pro představu, si rozebereme účet za pohřeb Marie Anny Údrčské z Údrče.²¹¹ Je totiž velmi zajímavé, komu a za jaké věci se při pohřbu platilo, což naznačuje i průběh funerálních slavností.

Na samotný průvod se vyčlenilo 12 florénů: „*Vor der Conduct 12 fl.*“²¹² Otázkou zůstává, co se toto platbou myslí. Vzhledem k tomu, že lidem, kteří při pohřbu vykonávali nějakou duchovní službu jsou platby rozepsané zvlášť, tak se domnívám, že tyto výdaje byly určeny na povoz a koně či mužům, kteří nesli rakev na hřbitov. Konventní kostel u sv. Anny neměl, alespoň podle literatury a pramenů, vlastní hřbitov, a tak pravděpodobně se obyvatelky tohoto

²⁰⁹ Srv. J. Zouhar, c. d., s. 202. Autor v této publikaci uvádí případ jakési brněnské sestry Eleonory von Herberstein, která si v r. 1675 stěžovala na tamní podmínky k životu, a proto ji magistr dovolil vrátit se zpátky do Slezska. Viz AGOP, Řím, sign. IV. Registra Magistrorum, Nr. 140, s. 23-24, k datu 29.6.1675. (cituji podle J. Zouhara)

²¹⁰ Srv. NA, ŘD sv. Anna, fasc. 5, sign. 392 a 393. Viz přílohy, přepis obou účtů.

²¹¹ ŘD sv. Anna, fasc. 5, sign. 393.

²¹² Tamtéž

konventního komplexu pohřbívaly na hřbitovech u sv. Klimenta, od r. 1626 u bratří dominikánů u sv. Jiljí.

Dále se platilo samotným kněžím. V případě tohoto pohřbu se zaplatilo dvěma duchovním a to každému po třiceti krejcarech, což je dohromady 1 florén: „2 *Cleriken.....a 30 kr ꝛk, 1fl.*²¹³“ Tato peněžní transakce je v tomto období naprosto běžná. Kněží za každý bohoslužebný úkon přijímali určitý (tzv. štolový) poplatek.

V účtu se také vyskytují platby za jakéhosi kantora, který dostal 4 florény: „*dem Cantor Vermög taxa 4 fl.*“²¹⁴ Lze se domnívat, že jde o nějakého člověka, který měl celý pohřební průvod organizačně na starosti, a zajišťoval zpěvy.

Platilo se také muzikantům, a to dohromady 1 florén a 15 krejcarů: „*denen Musicanten insgesambt 1 fl. 15 kr.*“²¹⁵ Tato platba se mi zdá vcelku samozřejmá, tak jako koupě dvanácti svíc po patnácti krejcarech, čili dohromady 3 florény: „*Vor 12 Windt Lichter a 15 kr. = 3 fl.*“

Zajímavá je – mj. proto že taková služba dnes honorována není, - přesná peněžní částka, která se zaplatila ministrantům a zvláště potom chlapcům, kteří nesli kříž. V tomto průvodu se totiž nacházelo šest ministrantů, kterým bylo zapláceno po patnácti krejcarech: „*vor 6 geistl Ministranten a 15 kr.*“²¹⁶ A ten který nesl kříž, dostal tři krejcare: „*dem Creütz tragenden 3kr*“²¹⁷

Celý pohřeb stál dohromady 54 florénů, což jistě není na tehdejší dobu malá částka. Na základě těchto pramenů si však můžeme učinit obrázek, jak bylo se zemřelou na její poslední cestě zacházeno, jak veliký byl průvod či na základě utržené částky, jak honosný byl samotný pohřeb.

V archívu je také uložen unikátní pramen vážící se k tématu této podkapitoly, a to seznam zemřelých osob neboli nekrologium z období od šedesátých let 16. stol. do začátku 18. stol.²¹⁸ Samotný arch má pouze 4 strany, které jsou rozděleny na dvanáct částí podle počtu měsíců. Pod každým měsícem je zapsán napřed den úmrtí, pak jméno zemřelé osoby a rok úmrtí. Pro ukázkou asi takto: *July – 16. sestra Sybilla 1667, 15. sestra Johanna Kunstatová 1669.*²¹⁹ Jak vidíte, dny v daném měsíci nejsou pro chronologii důležité. Vlastně ani nemůžeme říct, jestli jsou data sestaveny podle nějaké chronologie, protože u mnoha jmen chybí i rok úmrtí. Patrně

---

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Tamtéž

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ Tamtéž.

²¹⁸ Srv. NA Praha. ŘD sv. Anna, fasc. 6.

²¹⁹ Srv. tamtéž.

nejstarší zápis úmrtí je z roku 1565. kdy 14. září zemřela sestra Anna Pštrosová²²⁰ a nejmladší zápis je pak z r. 1705, kdy 22. června zemřela paní Anna z Loun.²²¹ Na tomto pramenu se však dá vypožorovat i hierarchie v konventu, a to v oslovení, o kterém jsme již hovořili výše. Totiž když zemřela jakákoli převorka, v zápisu je titulována, jako: *W. P.*²²² *Matka Žofie Mladotová Převorka*, ta zemřela 20. prosince roku 1674²²³. Když zemřela „pouze“ řádová mniška, je titulována následovně pouze jako sestra. Tak například sestra Polixena zemřela 17. května r. 1679²²⁴ nebo sestra Josefa z Millesima zemřela 22. června r. 1680.²²⁵ Trochu nejasnosti však v seznamu vykazuje opět jistá panna Anna Jarošová, která zemřela 1. srpna neznámého roku.²²⁶ U ní se totiž nedá určit, jestli zemřela jako panna, protože se neprovdala a pouze konvent podporovala anebo byla chovankou konventu či sdílela život se sestrami, jako kandidátka avšak zemřela ještě před obláčkou a noviciátem. Všechny varianty jsou totiž možné.

Seznam neobsahuje jenom úmrtí sester. Dovídáme se z něj například i to, že: v prosinci r. 1618 zemřela císařovna Anna, manžela císaře Matyáše. Tentýž měsíc ale r. 1674 zemřel Pan hrabě Ferdinand, v srpnu neznámého roku zemřel pan Eliáš Jaroš²²⁷ atd.²²⁸ Z toho je poznat, že si konvent nejspíše velmi vážil svých mecenášů, v soupisu totiž nenajdeme jen urozené osoby, ale i třeba pana Michaela Krulichy pekaře²²⁹ čili i člověka běžného řemesla, který nejspíš mniškám dodával do konventu čerstvé pečivo.

Tento soupis zemřelých však nebyl vyhotoven jen pro paměť konventu, ale zejména jako liturgický kalendář, čili jakási pomůcka podle které se sloužila mše za spásu těch lidí, kteří v ten daný den zemřeli. Proto jsou zde uvedeny nejenom osoby spojené s tímto konventem, ale i s kazatelským řádem. Proto je v soupisu uvedena i *W. P. Matka Tereza Převorka z Brna*.²³⁰ Ostatně dodnes se podobné kalendáře úmrtí vydávají.²³¹

---

²²⁰ Srv. tamtéž.

²²¹ Srv. tamtéž.

²²² Patrně tato zkratka znamená: „*Welectěná Panna*.“ Pozn. autora.

²²³ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna., fasc. 6.

²²⁴ Srv. tamtéž.

²²⁵ Srv. tamtéž.

²²⁶ Srv. tamtéž.

²²⁷ Patrně příbuzný zmiňované Anně Jarošové. Avšak jak konkrétně, to nemůžeme z mně dostupných pramenů zjistit.

²²⁸ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna., fasc. 6.

²²⁹ Srv. tamtéž.

²³⁰ Srv. tamtéž.

²³¹ Každý řeholní řád, kongregace nebo diecéze vydávají na každý rok liturgický kalendář, ve kterém jsou uvedeny i zemřelé osoby, které byly členy řádu, či kongregace a v diecézních liturgických kalendářích se uvádí seznam kněží. Viz například Liturgický a pastorační kalendář olomoucké Arcidiecéze 2011-2012, Matice Cyrilometodějská, Olomouc, 2011.

Co nemůžeme zatím s určitostí stanovit, je místo posledního odpočinku těchto mnišek. Jak už jsme výše zmínili, mnoho z nich spočinulo asi na hřbitově u sv. Klimenta či od r. 1626 u sv. Jiljí. Tento hřbitov byl však za vlády Josefa II. (1780 – 1790) zrušen a hroby byly přemístěny na Olšanské hřbitovy. U převorek lze předpokládat, že byly pohřbeny v samotném kostele (stejně jako již zmiňovaný Václav Hájek z Libočan, který zde v kostele sv. Anny a sv. Vavřince působil jako kněz).

6. Vztah konventu ke kostelu sv. Linharta a bratrstvu sv.

Ludvíka

V atmosféře rekatolizace a nastupující barokní zbožnosti se pražští Francouzi, kterých bylo v letech 1667 a 1689 doloženo jen na Starém Městě pražském devět i s rodinami,²³² a francouzsky mluvící spoluobčané rozhodli k založení vlastní francouzské kongregace sv. Ludvíka.²³³ Jedním z hlavních iniciátorů tohoto uskupení byl císařský válečný rada František Commonge de Saubole, který se stal také prvním rektorem této kongregace. Kongregaci sv. Ludvíka francouzského jazyka (tak zněl oficiální název) pak předběžně schválil místodržící, kníže Karel z Lichtenštejna i Ferdinand II., a to listinou danou ve Vídni 20. září 1623.²³⁴ Samotná kongregace však žádala i o schválení u císaře s tím, aby jí byl přidělen kostel či kaple, kde by se mohli členové scházet k bohoslužbám a kázáním ve francouzštině.²³⁵ Tak se i stalo a r. 1623 dostali členové bratrstva kostelík sv. Jana Křtitele na Újezdě.²³⁶ Po pěti letech bylo kongregaci na žádost francouzského bratra kazatelského řádu Vincenta Gorbettiho de Narbona od sv. Jiljí na Starém Městě pražském povoleno jak císařem, tak pražským arcibiskupem Arnoštem hrabětem z Harrachu přesídlení do kostela sv. Linharta.²³⁷

---

²³² NA Praha, NM, sign. P 1 – 3/11, karton 479. Eva Semotanová, *Přijímání měšťanů do měst pražských v letech 1618-1770*. Diplomová práce, Katedra pomocných věd historických a archivní správy FF UK, Praha, 1977; disertační práce, tamtéž, 1979, která zpracovala pražské knihy měšťanských práv z let 1618 – 1770, registruje na Starém Městě v letech 1661-1690 pouze pět novoměšťanů pocházejících z Francie (s. 117 – 119), na Malé Straně v letech 1671 – 1690 čtyři (s. 150 – 151). Odchylka proti seznamu v NM může být způsobena skutečností, že knihy přijímání za měšťany přijímají registrují jako Francouze pouze ty osoby, které jako poslední místo pobytu uvedly lokalitu ve Francii – pominuti jsou tedy ti, kdo dříve bydleli např. v jiném pražském městě apod.; in: Jana Pažoutová, „Francouzský“ požár Prahy, Scriptorium, Praha, 2011, s. 51.

²³³ Sv. Ludvík IX. se narodil roku 1214 v Poissy. Po předčasné smrti svého otce Ludvíka VIII. se stal (1226) francouzským králem; dokud nedosáhl plnoletosti, vládl místo něho jeho energická matka Blanka Kastilská. Oženil se (1234) s Markétou Provensálskou a dobře vychoval svých 11 dětí. Snažil se nejen žít, ale i vládnout podle křesťanských zásad. Přísně dbal na dodržování spravedlnosti. Byl velkým přítelem klášterů; sám se stal členem III. řádu sv. Františka. Ujímal se chudých a stavěl špitály. Snažil se urovnávat spory bez války, ale nebyl zbabělcem; když bylo třeba, dovedl rázně zasáhnout. Podnikl dvě křížové výpravy na osvobození Svaté země (1248 a 1270). Při druhé se nakazil morem a zemřel 25. VIII. 1270 poblíž dnešního města Tunisu. V roce 1297 byl prohlášen za svatého. Viz <http://www.breviar.sk/cgi-bin/1.cgi?qt=pdt&d=25&m=8&r=2012&p=mrch&ds=2&j=cz&c=cz> – webové stránky s církevní liturgii hodin, s českými liturgickými texty schválenými Českou biskupskou konferencí, administrátor stránek je Juraj Viděky, 18.7.2012.

²³⁴ AMP, sbírka rukopisů, Štambuch kongregace sv. Ludvíka v Praze, sign. 7722, fol. 7r nn. a NA, ČG – Publ. karton 620. Mezi jednotlivými opisy privilegia jsou odchylky v denním datu (liší se dny) – 20. září 1623, se po srovnání jeví jako správné, in: J. Pažoutová, tamtéž.

²³⁵ O těchto událostech informuje později hlášení, NA Praha, SM, sign. F 14/ 1, karton 737. Podobná shrnutí, která vznikla v průběhu sporu uvnitř bratrstva v první polovině sedmdesátých let 17. stol. je pod zmíněnou signaturou několik, in: J. Pažoutová, tamtéž.

²³⁶ Toto zasvěcení však uvádí pouze František Ekert, c. d., s. 377, in: J. Pažoutová, tamtéž.

²³⁷ Přesídlení povolovaly dvě listiny (Ferdinandova a Harrachova) z jara 1628. Jejich datace se však v jednotlivých opisech opět liší: Štambuch udává 28 a 29 března 1628, opisy v SM 19 března (stejně i ČG – Publ. a 8. května; in: J. Pažoutová, c. d., s.52.

Zde tedy přešla tato kongregace do patronátní správy konventu u sv. Anny a sv. Vavřince. Gorbetti a představený bratrstva uzavřeli s převorkou konventu Annou Voršilou Kavanskou z Burgeru několik dohod. Již ze znění povolovací listiny totiž vyplývalo, že patronátní práva na kostel zůstanou mniškám kazatelského řádu, přičemž administrace kostela náležela bratrům kazatelského řádu od sv. Jiljí. Ti byli na základě těchto listin a dalších dohod povinni zajistit kongregaci za úplatu ze svých řad francouzsky mluvícího kněze pro sloužení bohoslužeb a kázání. Nejvýznamnější pak byla smlouva mezi zástupci kongregace a Annou Voršilou Kavanskou ze dne 5. srpna 1631, kdy převorka odevzdala kostel sv. Linharta zcela do péče kongregace, která jej nadále měla nejenom užívat, ale měla také právo a povinnost jej udržovat, zdobit, případně přestavovat, ovšem z vlastních prostředků – výnos z domu náležejícího ke kostelu však zůstal konventu.²³⁸

V samotném Národním archivu v Praze se rovněž nachází dokument z roku 1658,²³⁹ který se týká farního obvodu od sv. Jiljí. Zde je totiž napsáno, že do tohoto obvodu patří například Betlémská kaple, kaple sv. Štěpána menšího a kaple sv. Jana na zábradlí²⁴⁰, ze kterých konventu od sv. Jiljí kynuly jakési finanční příjmy a rovněž se dominikáni o tyto sakrální budovy měli starat.²⁴¹ Tato správa jim byla dána listinou ve Vídni 10. prosince 1626. Nicméně od pražského arcibiskupa Arnošta Vojtěcha z Harrachu dostali tuto správu již o rok dříve.²⁴² V tomto dokumentu se nachází i zpráva o kostelu sv. Linharta.²⁴³

Tento úryvek ze zmiňovaného dokumentu plně upřesňuje vztah kostela sv. Linharta a především francouzské kongregace sv. Ludvíka mezi konventem sv. Jiljí a mezi konventem sv. Anny a sv. Vavřince, který však platil již od roku 1631. Vztah mezi kongregací a svatojiljským konventem spočíval především na duchovní bázi. To znamená, že jim zabezpečoval francouzsky mluvícího kněze, alespoň se o tom zmiňuje ve své publikaci J. Pažoutová.²⁴⁴ Ve zprávě, na kterou se odkazují výše, je rovněž řečeno, že za peněžní obnos, který půjčila kongregace konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, si kongregace žádá, aby konvent v kostele sv. Linharta vydržoval kněze francouzsky, italsky a česky mluvícího. Z pramene ale vyplývá, že si kongregace sv. Ludvíka tohoto kněze vybírá sama a převorce je tento kněz

²³⁸ NA Praha, ČG – Ppubl., sign. D 3/15 karton 620 (opis), podrobně i E. Šitler, Kostel sv. Linharta a dům „*U Černého orla*“, na s. 41 – 42 o přesídlení kongregace a smlouvě s převorkou od sv. Anny a sv. Vavřince; in: srv. J. Pažoutová, c. d., s. 52.

²³⁹ NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 5., sign. 335.

²⁴⁰ Takto to alespoň uvádí F. Ekert, Posvátná místa královského hlavního města Prahy, svazek I., Dědictví Jana Nepomuckého, 1884, s. 389. V tomto výčtu však uvádí i kostel sv. Kříže menšího, o tom však není ve zmíněném prameni nic řečeno.

²⁴¹ NA Praha, Archívy..., fasc. 5., sign. 335.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž. Viz přílohy, přepis části dokumentu, týkající se kostela sv. Linharta a kongregace sv. Ludvíka.

²⁴⁴ Jana Pažoutová, „Francouzský“ požár Prahy, Scriptorium, Praha, 2011, s. 52.

představen a ona ho bez překážek připustí.²⁴⁵ Čili přestože r. 1631 dává převorka Anna Voršilou Kavanská z Burgeru kongregaci kostel sv. Linharta do správy,²⁴⁶ tak dokument z r. 1658 dokazuje, že převorky měly nejspíše povinnost se zajímat o to co se ve zmiňovaném kostele děje a který z kněží tam vykonává duchovní službu.

Zastavme se teď na chvíli nad tím, že převorka schvaluje navrhovaného kněze bez překážek. Jana Pažoutová totiž uvádí, že prosadit si vlastního kněze, který nebyl z kazatelského řádu, vůbec nebylo pro řeholnice jednoduché. V roce 1635 po smrti kazatele Antonína Graveho OP si kongregace s povolením arcibiskupské konzistoře sehnala na svátek sv. Ludvíka (25. srpna) za kněze – františkána. Pravděpodobně se o tom dověděla převorka z konventu od sv. Anny a sv. Vavřince a nejspíše zprávu o tom předala bratřím kazatelského řádu u sv. Jiljího. A tak když měl tento kazatel vystoupit, vtrhl do kostela převor Svatojilsského konventu a na protest začal kázat česky. O rok později se podobná situace opakovala.²⁴⁷ Spor mezi kongregací a konventem skončil nakonec na stole arcibiskupských úředníků a některé stížnosti směřovaly i k apelačnímu soudu a místodržitelství.²⁴⁸ Do sporu zasáhlo alespoň částečně, nejspíše nařízení od pražského arcibiskupa Arnošta Vojtěcha z Harrachu, jež přiřklo mniškám kazatelského řádu z konventu od sv. Anny a sv. Vavřince, pouze schvalovací pravomoc ve věci prezentace nového kněze, který ovládal francouzštinu, italštinu a češtinu, neboť francouzsky se v kostele sv. Linharta kázalo pouze v neděli a církví uznaný svátek, každý pátek se konala pobožnost za zemřelé členy, a to rovněž ve francouzštině.

Přesto kostel sv. Linharta zůstával stále ve farním obvodu konventu bratrů kazatelského řádu, takže spor byl vyřešen až v roce 1672, kdy se Juliovi z Kolovrat podařilo zajistit kněze, který byl rodilým Francouzem, a to Filipa Troisverletze de Coulonges. Ten získal povolení, jak od konventu sv. Jiljí, tak od pražského arcibiskupa Matouše Ferdinanda Sobka z Bílenberka. Za tuto dobu smlouvenou nejméně na čtyři roky, případně do doby, než francouzsky mluvícího kněze zajistí dominikáni, měl ročně obdržet 100 zlatých.²⁴⁹ Tuto smlouvu však nechtěla brát na vědomí ta část kongregace, která měla od pokladny klíče,²⁵⁰ Takže spor o kněze se stále obnovoval, pouze v něm postupně vystupovali jiní aktéři.

---

²⁴⁵ NA Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 5., sign. 335.

²⁴⁶ J. Pažoutová, c. d., s. 52.

²⁴⁷ Srv. J. Pažoutová, c. d., s. 53.

²⁴⁸ NA Praha, SM sign. F 14/1, karton 737 a APA I., sign. 111/7, karton 2053; in: J. Pažoutová, c. d., s. 54

²⁴⁹ J. Pažoutová, c. d., s. 58.

²⁵⁰ Tamtéž.

Samotný konvent u sv. Anny a sv. Vavřince do těchto sporů nijak zvlášť nezasahoval, převorka konventu totiž měla pouze již zmíněné schvalovací právo, a také si jistě hlídala jestli ji kongregace odvádí daně z kostela a přilehlých statků, které měla odvádět.

Závěr

Tato práce se snažila poodhalit a ukázat alespoň některé aspekty ze života mnišek kazatelského řádu v konventu u sv. Anny a sv. Vavřince, a to od poloviny 16. stol. do začátku 17. stol. Při svém výkladu jsem se však snažil taktéž představit samotný kazatelský řád, vyložit jeho obecnou historii i dějiny samotného konventu.

Co se týká badatelské činnosti, tak musím přiznat, že byla velmi náročná, neboť ucelená historická literatura, kromě již mnohokrát zmiňovaného Franze Klutschaka,²⁵¹ k problematice života v tomto konventu světu uzavřeného kontemplativním řádu skoro žádná neexistuje. A pramenů je rovněž k samotnému životu mnišek méně než např. k daňové či hospodářské stránce existence konventu.²⁵² Často se jedná pouze o nějaké útržky jako například soupis služby konventu pana Michala²⁵³ nebo lékařské dobrozdání k vycestování dvou mnišek na léčení do Karlových Varů.²⁵⁴ Tudíž jsem se mnohokrát musel potýkat o jakousi rekonstrukci života v konventu i ve srovnání s dnešní praxí.

Přesto jsem při výzkumu zjistil, že život dominikánek neprobíhal nijak monotónně, ba právě naopak byl velmi pestrý a vůbec není pravdou, že by mnišky žily v jakémsi ústranní či zapomnění od okolního světa. V tom nám dávají za pravdu jak poslední léta českého kronikáře a kněze Václava Hájka z Libočan, které prožil v blízkosti konventu, tak například značně velké pohřební průvody mnišek, kterých se zúčastnila i spousta šlechticů a jiných podporovatelů konventu.

V poslední kapitole jsem chtěl demonstrovat především pravomoce mnišek ve vztahu k církevním institucím. Proto jsem si vybral kostel sv. Linharta a kongregaci sv. Ludvíka zde sídlící, neboť zde bylo názorně vidět, že pravomoce mnišek byly skoro nulové, protože i když z pramenů vyplývá, že v ekonomických otázkách si musel konvent počínat samostatně, přesto zde byl háček v tom, že každé vymáhání dluhů, kterých se dopouštěli někteří poddaní, tak je převorka konventu vymáhala především korespondenční cestou. A to z toho důvodu, že jakékoli opuštění konventu schvaloval provinciál v zastoupení magistra kazatelského řádu. Tudíž zmiňovaná prezentace kněze pro kongregaci sv. Ludvíka proběhla buďto cestou

---

²⁵¹ Franz Klutschak, *Chronik Annaklosters in Prag*, Praha, 1887.

²⁵² Tím mám na mysli různé peněžní platby, které poddaní odváděli konventu například ze statků či úrody, a vůbec hospodářské zajištění kláštera – pozn. autora

²⁵³ NA Praha, Archivy zrušených klášterů Českých za Josefa II. (1115-1760) // ŘD sv. Anna, fascikl 2., č. sign. 68.

²⁵⁴ Srv. NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2., sign. 137.

korespondence mezi převorkou konventu a kongregací anebo pokud proběhla v osobním styku, musel k tomu dát souhlas i provinciál.

Snažil jsem se zaměřit především na vnitřní život kláštera a na skladbu jeho obyvatel. Byť pro sledované období skýtají prameny jen nevyrovnané informace, přesto se podařilo najít dokumenty zajímavé – např. několik dokladů o volbách převorek, nekrologium, profesní lístky, velmi pozoruhodný soupis náležitostí, které si má do konventu přinést novicka. Zdá se, že podobné prameny budou bohatší pro 18. století, s nimi budeme doufejme pracovat v další fázi výzkumu. Stejně tak bude třeba se zaměřit na další archivní fondy (Archiv pražského arcibiskupství atd.)

Přehled pramenů a použité literatury

Prameny

V práci jsem používal prameny z *Archivu českých klášterů zrušených za Josefa II. // Řád dominikánek sv. Anna*, který obsahuje 11 fascikulů a já jsem z nich použil tyto:

- Fascikl 1 – listiny z období 14. – 17. století
- Fascikl 2 – listiny z období od poloviny 17. století do začátku století 18.
- Fascikl 5 – nedatované listiny
- Fascikl 6 – nekrologium z období od poloviny 16. století do počátku 18. století

Dále jsem používal naskenované listiny z www.monasterium.net, odkaz: Národní archiv Praha - *Archivy českých klášterů zrušených za Josefa II. // Řád dominikánek sv. Anna*.

Literatura

- Vavřinec z Březové, Husitská kronika, Svoboda, Praha, 1979
- M. Buben, Encyklopedie řádů a kongregací v českých zemích, III. díl, I. svazek, Libri, Praha 2006
- I. Čornejová, Úlohy církevních řádů in: Velké dějiny zemí Koruny české VII, Paseka., Litomyšl, Praha, 2008
- T. Černušák. A. Prokop, D. Němec, Historie dominikánů v českých zemích, Krystal OP, Praha, 2001
- V. Denkstein, K archeologickému výzkumu kláštera sv. Anny na Starém Městě, in: Kniha o Praze 1959, 1959, s. 47 - 53, Bývalý klášter sv. Anny, Staletá Praha I., 1965
- F. Ekert, Posvátná místa král. hl. města Prahy, Dědictví sv. Jana Nepomuckého, Praha 1883
- Franz J. Felten, Der Zisterzienserorden und die Frauen, in: Weltverachtung und Dynamik, Harald Schwillus, Andreas Hölscher (redd.), Studien zur Geschichte, Kunst und Kultur der Zisterzienser 10
- I. Fišar, K. Obr, J. Ston, Skripta kurzu Animátor, ADCŽM Přístav, Rajnochovice, 2009
- D. Foltýn a kolektiv, Encyklopedie moravských a slezských klášterů, Libri, Praha, 2005

- D. Foltýn, P. Vlček, P. Sommer, Encyklopedie českých klášterů, Libri, Praha 1998
- V. Hájek z Libočan, Kronika česká, 1819
- P. Havlíček SJ, Pater Vojtěch Chanovský - Světec nebo fanatik?, Přednáška na konferenci Barokní jezuitské Klatovy, Klatovy 28. 4. 2007
- Zdeněk Kalista, Blahoslavená Zdislava z Lemberka, Zvon, Praha 1991
- F. Klutschak, Chronik der Annaklosters in Prag, Selbstverlag, Praha, 1887
- Kniha stanov a nařízení Bratří řádu kazatelů, vydaná příkazem fr. Carlose A. Azpiroze, magistra řádu, Praha 2012
- V. Koudelka, Zur Geschichte der böhmischen Dominikanerprovinz im Mittelalter II. Die Männer – und Frauenklöster, AFP, 1956
- J. V. Kratochvíl, Bývalý. klášter dominikánek u sv. Anny, Růže dominikánská V, 1891-1892
- Pavel B. Kurka, Slovanský klášter mezi husitstvím a katolicismem. Dějiny klášterní komunity v letech 1419–1592, in: Klára Benešová – Kateřina Kubínová (edd.), Emauzy. Benediktinský klášter Na Slovanech v srdci Prahy, Praha 2008
- E. Maur, Český komorní velkostatek v 17. století, Praha, 1976
- J. Pažoutová, „Francouzský“ požár Prahy (1689), Skriptorium, Praha, 2011
- V. Procházka, K dějinám stavebního vývoje kostela sv. Anny a sv. Vavřince a kláštera dominikánek na Starém Městě pražském, Umění II., 1955
- F. Ruth, Kronika královské Prahy a obcí sousedních, Lidové noviny, Praha, 1995
- C. Suchánek, Missa dominicana u sv. Jiljí, in: Suma Sumárum, r. 2008, č. 11.
- M. Svatoš, Dějiny univerzity Karlovy I: 1347/1348-1622, Praha 1995
- V. Tadra, K dějinám česk. knihtisk., Čas. Mus. království českého, 1877
- V.V. Tomek, Dějiny města Prahy, I. – V. díl, Řivnáč, Praha, 1855 – 1901
- J. Vítovský, Nástěnné malby v bývalém klášterním kostele u sv. Anny a některé otázky ikonografie českého monumentálního malířství předhusitské doby, Acta Universitatis Carolinae, Philologica et historica 4, 1980
- J. Vítovský, Nástěnné malby v bývalém klášterním kostele u sv. Anny na Starém Městě, Památky a příroda 1, 1976
- J. Zouhar, Česká dominikánská provincie v ranném novověku (1435 – 1790)

Internetové odkazy

www.breviar.op.cz – oficiální stránky liturgie hodin s českým dominikánským překladem

www.ebreviar.cz – oficiální stránky liturgie hodin s českým liturgickým překladem

www.iencyklopedie.cz – správce stránek je Karmelitánské nakladatelství z Kostelního Vydří

www.katechismus.cz – správce stránek je Karmelitánské nakladatelství z Kostelního Vydří

www.katolik.cz – stránky spravuje česká katolická církev

www.op.cz – oficiální stránky české dominikánské provincie

www.prazskakrizovatka.cz – stránky k projektu obnovy kostela sv. Anny pod záštitou nadace Vize 97

Přílohy

Příloha č. I.: seznam převorek v letech 1541 – 1678

Převorka	Písemná zmínka o ní v pramenech
Klára z Plzně	Dokument z roku 1541 - jedná se o prodej dvora v Radlicích, který převorka odkupuje od panny Otilie, panny Reginy a dalších. ¹
Ludmila	List arcibiskupa Antonína Bruse ve věci platu viničního mezi konventem a Ondřejem Vlachem z roku 1574. ²
Anna Anastázie	Hospodářské záležitost z roku 1583, která se týká opět vesnice Radlice. ³
Voršila Kavanská z Burgeru	Tato převorka se sice nevyskytuje v pramenech archivu konventu, ale je jmenována ve smlouvách mezi konventem a kongregací sv. Ludvíka, a to v letech 1628 a 1631. ⁴
Kateřina Příchovská z Příchovic	Této převorce slibuje poslušnost ve svém profesním lístku v profesním lístku Ludmila Žofie Mladotová. Rovněž je jí adresován dopis od zderazského probošta z r. 1641. ⁵
Anna Kateřina Příchovská z Příchovic	Dokument o podělení mezi dědice Samuela Nuselského z roku 1658, a to o mlýn ve vesnici Křeslice.
Ludmila Žofie Mladotová	Kvitanice z roku 1660 o zaplacení vinice od statečného pana vladyky Fridricha Georgera Galtbacha. ⁶ V roce 1666 je opět zmiňována e volebním protokolu, týkající se její volby. ⁷

¹ Viz NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 1. sign. 13.

² Viz tamtéž, sign. 17.

³ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 1, sign. 19.

⁴ Srv. Jana Pažoutová, „Francouzský“ požár Prahy, Scriptorium, Praha, 2011, s. 51.

⁵ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 1, sign. 51.

⁶ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2, sign. 91.

⁷ Srv. ŘD sv. Anna, fasc.2., č. sign. 114.

Kateřina Schiesllin	Jmenovací dekret z roku 1675 ⁸ a 1678. ⁹
---------------------	--

---

⁸ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 5, sign. 413.

⁹ NA, Praha, ŘD sv. Anna, fasc. 2, sign. 138

Příloha č. II.: přepis volby převorky Ludmily Žofie Mladotové z r. 1666

*Frater Albertus Franciscus Seydelius
svatého písma lektor a pradikator¹⁰ řadu*

*kazatelského v Čechách a v Moravě převor provinciální a duchovní
služebník.*

Jakož po vyjití třech let pořád zběhlých šťastného řízení velebné panny matky Žofie Ludmily Mladotové převoršise kláštera našeho svaté Anny v starém městě pražském, podle svatých konstitucí a ustanovení našich k novému volení potřeba bylo pokračovati. Když termín a konec povinností a ouřadu převorovské již jmenované velebné panny matky 12. Jiuly vyšel a prominul, dožádání jsme od velebené panny matky subpřevory¹¹ sestry Kateřiny Schitlin a od jinších panen moc a hlas k takovému volení majících, abychom jim propůjčilo den k takovému volení, jmenovitě na slavnost svaté panny a mučednice Markéty, jenž padl hned na den následující, totiž třináctého téhož měsíce July. Jejímšto prosbám jakožto slušným a spravedlivým žádosti učiniti chtějíce všech obyčejům a nařízením k takovému novému volení patřících zákona majíc, zase pořádně a podle konstitucí našich znovu volena jest v přítomnosti naší a P. převora u s[vatého] Jiljí a jiných bratrum za převora řečeného kláštera již jmenovaná velebná panna sestra Žofie Ludmila Mladotova.

Já ačkoliv v moci naší nepozůstávalo, aby zase ta, která pořád přes tři léta minule w ouřadu převoriském zustavala zase znovu volena byla: Nicméně majíc obzvláště dispensati a dovození od nejvelebnějšího patera magistra generala celého řádu našeho, který osmého dne maje léta běžícího na naši obzvláštní žádost a vyhledávání jest otcovsky dovolil, aby bez očekávání prodlení času od konstitucí a ustanovení řádu našeho poručeného a nařízeného, zase znova k té povinnosti a ouřadu volená býti mohla. To tehdy zase znovu volení schvalujíce, nepochybujeme než, že to zvolení, jak ve věcech duchovních tak ve světských kláštera našemu s[vaté] Anny v Praze prospěšné a užitečné bude.

---

¹⁰ český překlad – kazatel, viz Jan Kábrt a spol. autorů, Latinsko-český slovník, Leda, Praha, 2000, heslo – praedicator.

¹¹ Podpřevorky, pozn. autora

Pročež zřízením listu přítomného, a mocí ouřadu našeho velebnou pannu matku sestru Žofii Ludmilu Mladotovou dáváme, představujeme a potvrzujeme za převoru hlavu a mater jmenovaného kláštera našeho svaté Anny, a tak danou představenou vyhlášíme, dávající Vám v tom, a nad jmenovaném klášteře všelikou moc a hodnost, které jiné převory a matky v našem řádě, provinci[e], aneb v témž klášteře pořádně potvrzujeme dle práva, aneb chvalitebného obyčeje míti mohou a mývají.

Ačkoliv pak o vaši máti nepochybujeme, nicméně, aby v té veliké práci a ouřadu, z které někdy pánu Bohu přesný počet dáti musíte, zásluhy skrze svaté poslušenství rostly a se rozmnožovaly. Prikazujeme Vám velebné p[amě] matce převorši v moci poslušenství svatého ihned takový ouřad převorše přijaly, a ten dle možnosti vaši pilně vykonávaly. Též prikazujeme všem vůbec a jedné každé, obzvláště jakýmkoliv způsobem k jmenovanému klášteru osobám přináležejícím, aby Vás jakožto pravou a pořádně potvrzenou převorši uctivě přijaly, měly a ctily. To jedině očekávající, že jako sestry Vás jsou důvěrně vyvolily, tak sestry vaše jednomyslnou a srdečně nařízenou láskou jakožto mater opatrovati budete, což kdy se stane, doufáme, že také od dcer duchovních našich k opatrování svěřených všelikou dcerovskou poslušnost a lásku dosáhnete.

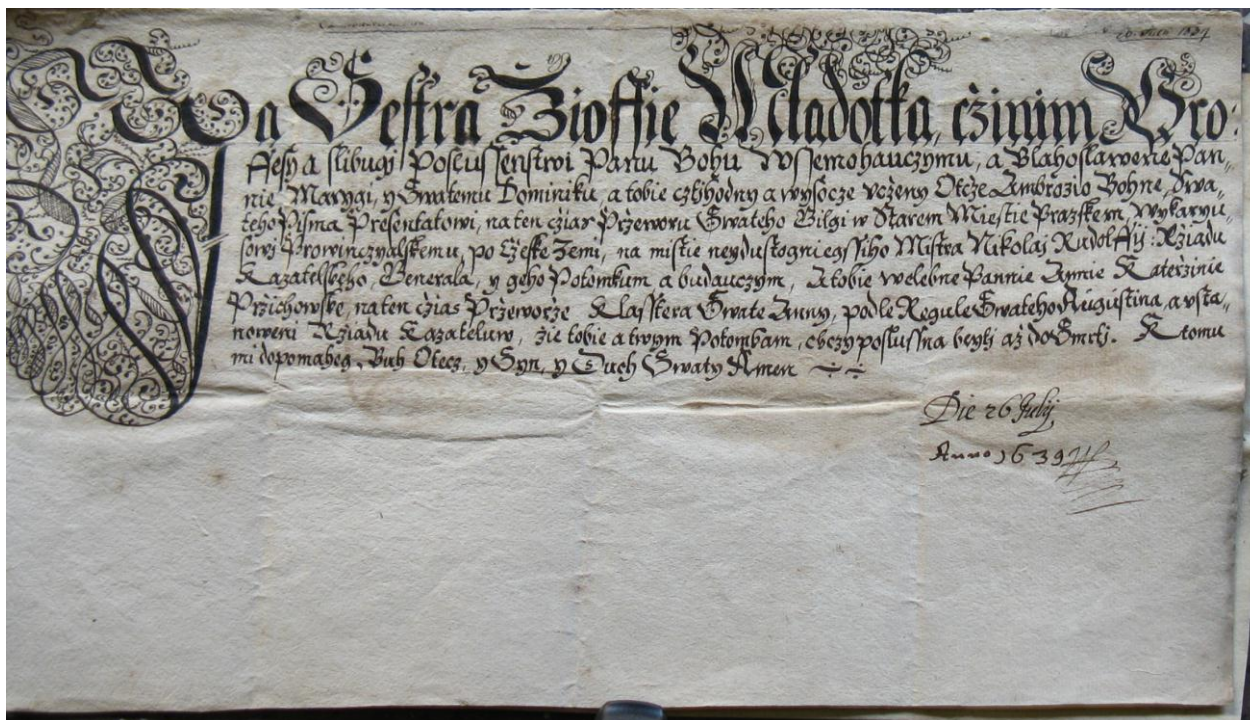
Pro lepší toho důvěření k listu tomuto pečeť ouřadu našeho jsme přitiskli a vlastní rukou se podepsali, jehož datum jest 14. July 1666.

**Příloha č. III.: přepis profesního lístku mnišky Ludmily Žofie Mladotové
z r. 1639 + fotografie originálu**

*„Já sestra Žofie Mladotka činím profesy a slibuji Pánu Bohu všemohoucímu
a blahoslavené Panně Marii i svatému Dominiku a tobě ctihodný a vysoce
učený otče Ambrozio Bohne, svatého Písma Prefectatovi na ten čas převoru
svatého Jiljí v Starém městě pražském vikárovi provinciálskému po České
zemi, na místě nejdůstojnějšího mistra Nikolaj Rudolphi[ho] řádu
kazatelského generála, i jeho potomkům a budoucím a tobě velebné Anně
Kateřině Příchovské na ten čas převoře kláštera sv. Anny, podle regule
svatého Augustina a ustanovení řádu kazatelů, že tobě a tvým potomkám,
chci poslušná býti, až do smrti. K tomu mě dopomáhej Bůh Otec i Syn i
Duch svatý, amen“*

Die 26. July

Anno 1639

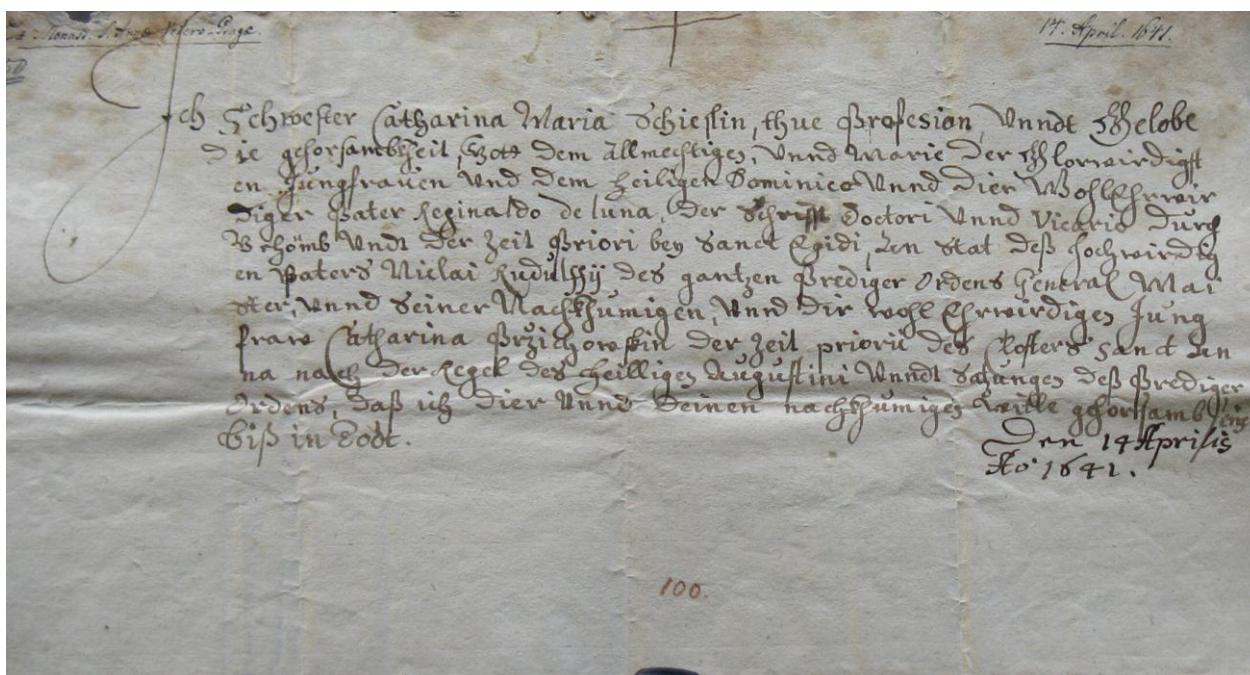

**Příloha č. IV.: přepis profesního lístku mnišky Kateřiny Schlieslin
z r. 1642 + fotografie originálu**

Ich Schwester Catharina Maria Schieslin, tue Profesion, und Gelobe
die gehorsambkheit, Gott dem allmechtigen, und Marie Der Glorwirdigst
en Jungfrauen vnd dem heiligen Dominico und Dier Wohlehrwir
diger Pater Reginaldo a Luna, der Schrifft Doctori vnnnd Vicario durch
Behömb und der Zeit Priori bey Sanct Egidii, an stat deß hochwirdig-
en paters Niclai Rudulffii des gantzen Prediger Ordens General Mais-
ter, und seiner Nachkhum(m)igen, vnnnd dir wohl Ehrwirdigen Jung-
frau Catharina Przychowskin der Zeit priorin des closters sankt An-
na nach Der Regel des Heilligen Augustini und Sazungen deß heilligen Augustini und
Satzungen deß Prediger-
Ordens, daß ich dier vnnnd Deinen nachkhum(m)igen wille gehorsamb sein
biß in tot. den 14 Aprilis

Ao 1641

Příloha č. V.: celý přepis synopse hry o Magdaleně

1 ait (auftritt)

die walt, Cupido, und der teüffl, mit den Schutz Engl der Buß und der göttlichen Liebe streitten umb die Seel Magdalena, wird darbey die grose gefahr eines Jed-Sünders vor augen gestelet?

2ter aufftrit

Daphinis ein fremder Schäfer, rühmet seine grose Obsucht über seiner heerd, u aber mit shwertzen eines Schafleins verlustiget?

3ter

Christus der wahre hirt, beklagt sich über sein Schäflein, bemüht sich solches nemblich Magdalena zu der herdt zu bringen, aber vergebens?

4ter

Magdalena erwacht von Schlaf, erzehlt den gehabten traum, Schlagt aber solchen also baldt wieder auß.

5ter

Christus ermahnet abermahlen mit Vorstellungen alerhand Peinen der Sölenn von Schlaf der Sinden aufzuwacken, Magdalena Ershröcket, gedenket sich bekehren wird aber von denen dreÿ Seelen feinden von Neüen wieder abgewan und ins Vorrige freüden Leben verharrendt beredet?

6ter

Christus der gutte hirt, beklaget sich wiederumb das seine anderte Ermahnen noch nichts verfangen wollen, und wird in einen trauer thon der Erste ait beshon

2ter act

Magdalena mit ihres gleichen an einer Mahlzeit, erlustiget sich, wobeÿ sich ein Schmarotzer einfindt, welcher allerhand intermedia machet?

2ter auftritt

Magdalena aufstehendt von der taffel wilenns sich zu der geselshafft zu verfügen, wird von Christo abgehalten, von den göttlichen aug auß? von einer donnerheilhl zur Erden geworfen?

3ter

Daphinis mit seinen mit Conhorten erfreuet sich das er sein schäflein gefunden

4ter

Magdalena sucht den gutten hirdt selbst, und findet ihm beÿ zweÿ Phahonern beÿ der Mahlzeit?

5ter

Zweÿ waldt göttinen Erfreüen sich ob der ankunft Magdalena, und berufen ein gantzen Federzunft mit ihnen sich zu erfreüen

2. fol

3ter ait

Magdalena bereüet ihre Sinden und würcket grose büs?

Magdalena lituje svých hříchů a kaje se

2ter Auftrit

die göttliche lieb und die Bus, erfreüen sich miteinander ob der büß Magdalena?

3ter

Pluto gantz verbüttert das ihm Magdalena noch auß den Rachen entgehen soll, entshließ sich noch einen Starcken versuech, an ihren letzten Endt, umb sie in die verzweÿflung zu stürzten?

4ter

Magdalena muß vor ihren Endt ein grosen Streith mit den höllischen Feÿndt außstehen, erhalt endlich mit beÿstandt des Schutz Engels den Sieg, nach welchen sie Christus tröstet?

5ter

Magdalena stirbt? und gibt ihre durch bus und lieb wohl gereinigte Seel in die hände ihres Erschaffers auff?

6ter

Der Schutz Engl zeigt an, den Seeligen hintrüt Magdalena und die Glorÿ so sie durch ihre bus erworben? zu einen beÿspihl, wie darauf mit einer glückwünshung Ende gemacht
Ende

Příloha č. VI.:

I. účet za pohřeb Marie Anny Udričské z Udriče

S[p]ecification deren funeraliender Seel. Wohlgebohrnen Frauen Frauen Maria Anna
Verehlichten Kühle von Kühl gebohrnen Audrtzkin von Audrtz
Welche den 19te Martij zu St. Anna in der Königs alt Stadt Prag begraben worden vermög
taxa.

Vor der Conducnt 12 fl, von 2 Cleriken.....a 30, 30* kr †k, 1fl. vor 6 geistl Ministranten a
15 kr... 1fl 30kr,

vor 4 stundt geleüth bey st. Egidy...a 4S 18fl 40kr.....

Praepnus ¼ Stund ... 1 fl. 10 kr.

dem Cantor Vermög taxa 4 fl.

denen Musicanten insgesambt 1 fl. 15 kr.

dem Creütz tragenden Buben 3 kr.

Vor die Gantze Brudershafft nebst einer heil Meß 5 fl.

Vor 12 Windt Lichter a 15 kr. – 3 fl.

zwey buben zum Weyh=Wasser und agendum a. 3 kr.

3 posonisten a 20 kr.

2. účet za pohřeb hraběnký Wáchové / Wáhové

Specification

Deren nach der (titl) Gottseeligen Grafin Wahin auf=

geloffenen begräbnüs Vnkosten, wie es nach ihren Verlangen=

durch Ihre geistliche Schwester Maria Ossanna ist gerichtet worden. nemblich (en)

Zue Sct. Aegidij abgeredetter massen vor dem Conduct. und begräbnüs ... 50 fl.

dahin vor den aussleiten sambt Praepns. ... 20

vor dem Herrn Pater Prior nach belieben eine Discretion.

denen H. Patribus so die Leich tragen 10

Zu Sct. Anna vor d(e)n aussleiten sambt Pnepns. .... 15.

Vor Wax, Lichter nembl. auf 13 Leithen altar

zu 2 fl. ¼ fundige. So lub. auf d(a)s hohe altar

6 bab. Vor die Hn. Patres so die leich begleithen

voruenter 6 Ministranten, und 4 Diaconi zusam(m)en

Vor 21 paar zu $\frac{1}{4}$ lub facit. 10 lub. dem Herrn
P. Prior 1 lub. umb die Leich 12 lub. auf
die leich $\frac{3}{4}$ lub. dann auf d(e)n grab. 3 lub
zu sam(m)en in allen vor. 39 $\frac{1}{4}$ lub Wax. lichter
a. 57 thunt ... 337. 17. 1 Ko.

Wann auf der Crueft das gantze Jahr hindurch
unter dem Tägl. gottes dienst ein Licht
soll brennen, so ertraget es in geldt ... 18 fl.
f. 2

vor das Leich. Tuch, und alle übrige nothwendigkeithen
dann Todten gräber vor dem Stein heben, wie auch
denen Ministranten bueben ... 18 fl.

Vor den gesuengene Reqvien, vor die geistliche Jung.
frauen auf Wax steckeln wie gebäuglich ... 20
Vor die Cruften wirdt nichts verlanget sondern
aus lieb und COnsideration der Gottseeligen
Grafin, und annoch Lebenden gräffl. herrn
gemahl und Jungfer Ossanna ohne entgeldt
beÿgelassen.

Für die Würdige Muetter eine Discretion
nach belieben.

Die zu Lassen kom(m)ende heyl. Meessen werden alle nach
ihren Verlangen in dem hiessigen Sct: Laurentij Gottes
Hauss, und zwar durch die Junge Religiosen wie es
die Gottseelige grafin Vershaffet, auf den baldeste gelessen werden.
Stat Vermache Allmossen geldt, umb welches shon viele arme
anlangen, und lange zeith das gebett verrichtet haben,
damit solches hier aussgetheilet werden konte, wäre anmit
beÿzulegen

Die Lichter bey Sct. Martin betreffend werden vor darthuns
specificiret werden, und seyend unter denen obigen nicht
mit begrieffen.

**Příloha č. VII.: přepis části dokumentu, týkající se kostela sv.
Linharta a kongregace sv. Ludvíka**

„N[ota] B[ene] von der Kürch S[ancti] Leonhard, S[ancti] Laurenty und S[ancta] Anna ist
in dießen

instrumenten kein worth enthalten.

Whohl aber befündet sich ein anderest instrument
undt vergleich zwischen dem Convent bey S[ancti] Egidy,
und heren Niclas Freyherrn von Schönfeldt alß der
frantzösischen Congregation zu Prag Rector, denn anderen
Consultoren und Confratern von 8den December 1658 mit
der ratification des Cardinaln von Harrach untern 19ten
December 1658.

Kraft welchen vergleichs die bruderschaft dem convent
jener 2500 f[lo]r[en] schencket, welche das convent von der
bruederschafft entlohnet gehabt, jedoch mit der Condition daß der
Convent beständig einen der frantzösischen, oder Wellischen
oder böhmis(chen) sprach wohl erfahrener Prister unterhalten
solle, welcher die Congregation in ihren an dachts übung in
der Kirch bay S[ancti] Leonard mit Mess Lessen, beichthören,
comuniciren, in besuechung der Krankhen, vndt bey
begräbnüßen in dießer Kirch, bedienen tue. Dieser
Priester aber sole von der Congregation
der JungferPriorin des closters S[ancta] Anna alß Collatorin præsentiret
werden, welche den also præsetirten Prister ohne alle
beschwerde Confirmiren undt zulasßen wirdt, so lang
die Congregation der Kirchen S[ancti] Leonard sich gebrauchen,
undt keine andere in Prag beko[m]men wirdt.“

Příloha č. VIII.: dnešní fotografie kostela konventního komplexu

věž kostela sv. Anny a sv. Vavřince

Chrámová vrata

Pohled na konventní budovy z nádvoří

